Productie 50

Commissie van Aanbestedingsexperts

Indieningsdatum: 2 mei 2019

Klacht 517

Verweerschrift

inzake:

Gemeente Amsterdam

Beklaagde

advocaat: mr. [redacted] *en mr.* [redacted]

contra

Stichting de Groene Plantage & 13 architecten en beeldend kunstenaars

Klagers

advocaat: mr. [redacted]

I Inleiding

1. De gemeente Amsterdam (hierna: "de gemeente") heeft kennis genomen van de tegen haar ingediende klacht. Deze klacht is tevens ingediend tegen de stichting Nederlands Auschwitz Comité (hierna te noemen: "het NAC") en de Staat der Nedelanden (hierna: "de Staat").

2. Op 18 april 2019 heeft uw Commissie partijen bericht over de omvang en reikwijdte van de onderhavige klacht, zulks naar aanleiding van de email d.d. 4 april 2019 van de advocaat van klagers.

3. De gemeente ontkent en betwist al hetgeen klagers in hun klacht hebben gesteld, behoudens indien en voor zover de gemeente enige stelling in het navolgende uitdrukkelijk erkent.

4. Inzet van de discussie is het holocaust namenmonument in de "Joodse buurt" van Amsterdam. Een monument ter nagedachtenis aan de vele (Joodse) slachtoffers van de tweede wereldoorlog in de buurt waar vele van hen voor de oorlog woonden en waar ook het Holocaustmuseum is gevestigd.

5. De bewoners die dit geschil met behulp van klagers aanhangig hebben gemaakt, zijn verenigd in de Stichting de Groene Plantage. Kortgezegd, willen deze bewoners het monument niet in de buurt van hun woning. Eerder al oordeelde uw Commissie dat de Stichting niet ontvankelijk is.

6. Klagers, hierna verder aangeduid als de Stichting c.s. zijn niet *tegen* het monument, maar *tegen* de beoogde plek. De kern van deze discussie is dan ook niet zo zeer een aanbestedingsrechtelijk geschil, maar een bestuursrechtelijk geschil. Afgevraagd moet worden of onderhavige procedure hiervoor gebruikt kan worden.

7. De Stichting c.s., voor zover zij geen architect zijn, dienen niet ontvankelijk te worden verklaard gelet op het bepaalde in artikel 7 lid 1 onder a en b van het Reglement van de Commissie van Aanbestedingsexperts.

8. Zoals in de correspondentie voorafgaand aan deze procedure is aangegeven, stelt de gemeente zich in dit geschil op het standpunt dat er geen enkel aanbestedingsrechtelijk principe is geschonden. Zij heeft louter een historisch zeer relevant initiatief willen faciliteren en daaraan haar financiële steun toegezegd.

9. Er is hier geen aanbestedingsplicht, omdat:

   - Niet de gemeente, maar de NAC is initiatiefnemer en opdrachtgever van het ontwerp het Holocaust Namenmonument;
   - De gemeente is slechts eigenaar van de grond en zal dit in gebruik geven aan NAC;
   - De gemeente subsidieert onverplicht net als veel andere (overheids-)partijen enkel NAC,
   - NAC is en blijft eigenaar van het monument;
   - Als er al een aanbestedingsplicht zou zijn, ligt die verplichting bij NAC en niet bij het Rijk of de gemeente.
   - De Stichting c.s. hebben hun rechten ten aanzien van een eventuele aanbestedingsplichtig verwerkt.

10. Afgevraagd kan worden of de Stichting c.s. überhaupt nog een belang hebben. Het (schets)ontwerp van Daniel Libeskind (in eerste instantie voor het Wertheimpark) dateert van 2013 (productie) en is gepubliceerd in 2014! De daaropvolgende

ontwerpopdracht is vervolgens verstrekt in 2016.De gemeente stelt zich op het standpunt dat de Stichting c.s. hun rechten te aanzien van een mogelijke opdracht hebben verwerkt. De mogelijkheid om via de onderhavige klacht de gunning aan te tasten is gelet op bestendige jurisprudentie vervallen. Indien en voor zover klagers (nog) zouden kunnen worden ontvangen in hun klacht is de gemeente van oordeel dat de klacht ongegrond is

II Voorgeschiedenis

11. Op het Holocaust Namenmonument Nederland zullen de namen van alle 102.000 Nederlandse slachtoffers van de Holocaust komen te staan. Het monument is een initiatief van het NAC. De beoogde locatie voor het monument was in eerste instantie het Wertheimpark in Amsterdam.

12. De strekking van de klacht is dat het ontwerp van het monument door middel van een open procedure, met een brede maatschappelijke discussie, tot stand had moeten komen. Het NAC heeft in 2013/2014 gekozen voor een ontwerp door architect Daniël Libeskind. NAC heeft Libeskind hiervoor uitgenodigd. Dit was nog voordat de gemeente enige (financiële) toezegging had gedaan ten aanzien van dit monument of ten aanzien van de locatie.

13. Belangrijk onderdeel van het monument is dat het monument aangeraakt moet kunnen worden. Dit is onderdeel van het ontwerp en deze eis is ook gesteld op initiatief van NAC. Verwezen wordt naar de nieuwberichten op de website van NAC.

"Het Holocaust Namenmonument Nederland is er straks voor alle Nederlanders, vertelt Grishaver. Een toegankelijk gedenkplek, mensen moeten met hun vingers de namen kunnen aanraken, kunnen aaien."

14. De gemeente Amsterdam draagt het initiatief van het namenmonument vanaf het begin een warm hart toe[1],.

"'Precies om die reden steunt het stadsbestuur van Amsterdam het initiatief van het Nederlands Auschwitz Comité om een Holocaust Namenmonument op te richten én het initiatief van de Hollandsche Schouwburg voor een Shoah Museum', zei Van der Laan."

15. De gemeente heeft verder geen invloed uitgeoefend, zodat het NAC vrij was en is in de verdere uitwerking van het ontwerp op de door de gemeenteraad vastgestelde locatie. Dit dient uiteraard wel plaats te vinden binnen de stedelijke en juridisch-planologische kaders die de gemeente stelt. Op 18 maart 2014 heeft de gemeente in eerste instantie ingestemd met het voornemen het monument te plaatsen in het Wertheimpark.

16. In januari 2014 is ook de fondsenwerving gestart. De fondsenwerving heeft de vorm van een adoptieprogramma. Iedereen kan een of meer namen op het monument

[1] https://www.holocaustnamenmonument.nl/posts/stadsbestuur-amsterdam-steunt-holocaust-namenmonument-12/

adopteren. Voor 50 euro per naam draagt men zo bij aan de realisering van het monument. Particulieren, bedrijven en organisaties kunnen een of meer namen op het monument adopteren via de website www.namenmonument.nl. Daarnaast is het mogelijk zonder adoptie een bedrag te doneren

17. De gemeente Aalsmeer heeft als eerste gemeente namen geadopteerd. Alle gemeenten in Nederland hebben een uitnodiging kregen om namen te adopteren op het Namenmonument. Circa 70 gemeenten in Nederland dragen bij aan het namenmonument. Deze gemeenten zijn evenwel niet betrokken in deze procedure.

18. Op 10 juni 2014 is het (schets)ontwerp van Libeskind gepresenteerd[2]. Ondertussen speelde een discussie met omwonenden van het Wertheimpark over de beoogde locatie. Naar aanleiding van bezwaren en een uitgebreid onderzoek naar mogelijke locaties voor het op te richten Holocaust Namenmonument Nederland, is medio 2016 gekozen voor groenstrook tussen de Hermitage/Hoftuin en de Weesperstraat. Het plantsoen voldoet aan alle voorwaarden voor de plaatsing van het monument en dit heeft uiteindelijk geleid tot een positief besluit op 22 juni 2016 van de gemeenteraad.

19. In 2017 is de bouwvergunning verstrekt hetgeen tevens aanleiding is geweest voor bestuursrechtelijke procedures. De Stichting, die een kleine groep omwonenden vertegenwoordigt, lijkt alle mogelijkheden aan te grijpen om de komst van het Namenmonument tegen te houden. De ingediende bezwaren zijn op 27 november 2018 door de bezwaarschriftencommissie ongegrond verklaard. Tegen deze uitspraak zijn de tegenstanders opnieuw in beroep gegaan. Op 28 mei 2019 buigt de bestuursrechter zich over de beroepzaak

20. Pas in juli 2018 heeft de gemeente toegezegd 3 miljoen euro bij te dragen aan de realisatie van het nationaal Namenmonument. Ook zegde de gemeente toe zorg dragen voor het beheer en onderhoud van het monument. Het is dus niet zo dat er een rechtstreeks verband is tussen het ontwerp van Libeskind en de financiële bijdrage van de gemeente.

III Juridisch kader

Ontvankelijkheid

21. De eerste juridisch relevante vraag ziet op de ontvankelijkheid van klagers, de Stichting c.s. Het reglement zegt hierover in artikel 7 lid 1 het volgende:

> *"Een klacht kan worden ingediend door:*
> *a. ondernemers die een opdracht willen verwerven, hieronder vallen onder andere:*
> *- (potentiële) gegadigden;*
> *- (potentiële) inschrijvers;*
> *- onderaannemers van (potentiële) inschrijvers."*

22. De Stichting – zoals uw Commissie al eerder vaststelde- is dus niet ontvankelijk in haar klacht. Zij heeft immers geen *eigen* belang bij een aanbesteding. Zoals hiervoor

[2] https://www.holocaustnamenmonument.nl/nl/holocaust-namenmonument/nieuws/

aangehaald is de reden voor deze klacht bij uw Commissie louter ingegeven door een ruimtelijk/bestuursrechtelijk argument; te weten het argument dat de omwonenden die de Stichting hebben opgericht geen monument in de nabijheid van hun woning willen. Dit is uiteraard geen aanbestedingsrechtelijk argument.

23. Daarnaast kan afgevraagd worden of *alle* overige klagers (naast de Stichting) onder de reikwijdte van deze bepaling vallen nu is gebleken dat slechts twee van hen daadwerkelijk architect zijn en de rest kunstenaar. Nu is de laatstgenoemde categorie niet direct ongeschikt voor het ontwerpen van een monument, maar wel voor het ontwerpen van *dit* monument. Immers het schetsontwerp staat vast en is in opdracht van het NAC aan Libeskind verder uitwerkt.

24. Daarbij komt dat het er op lijkt dat klagers een idee hebben voor het monument (en met name de locatie) maar niet lijken/willen inzien dat het juist aan het NAC is om te bepalen hoe het monument er uit komt te zien en aan de gemeente is om te bepalen waar dit komt te staan (los van een aantal ruimtelijke eisen die de gemeente in zijn algemeenheid stelt aan dergelijke bouwwerken).

Omvang van de opdracht

25. Daarnaast is van belang dat de omvang van de opdracht die ter discussie staat, duidelijk is. De gemeente onderschrijft daarbij uw eigen overweging:

"Gesteld is dat het bureau van Libeskind een ontwerp heeft gemaakt. Niet gebleken is dat een opdracht tot de bouw van het monument aan het bureau is verstrekt. De Commissie neemt vooralsnog dan ook tot uitgangspunt dat er sprake is van twee separate opdrachten. Voorts gaat de Commissie ervan uit dat de 13 architecten en kunstenaars niet geïnteresseerd zullen zijn in de losse bouwopdracht op basis van het ontwerp van bureau Libeskind."

26. De klacht is daarmee terecht door uw Commissie beperkt tot de opdracht voor het ontwerp (lees: architectonisch ontwerp) van het Namenmonument. Klagers zijn omwonenden of architecten en hebben ook niet gesteld dat zij de opdracht voor de bouw van het monument zouden willen verwerven, nog los van de vraag of zij hiervoor gekwalificeerd zijn.

Aanbestedingsplicht

27. De vraag die in het kader van de ingediende klacht resteert is of de architectenwerkzaamheden die het NAC aan Studio Libeskind heeft opgedragen in 2017, via een Europese aanbesteding had moeten worden gegund.

28. Van belang bij het antwoord op de vraag of er sprake is van een aanbestedingsplicht, is de vraag, wat is een overheidsopdracht? Uit artikel 1.1 Aw volgt dat het moet gaan om een:

"schriftelijke overeenkomst onder bezwarende titel; die tussen één of meer ondernemers en één of meer aanbestedende diensten zijn gesloten; en die betrekking hebben op de uitvoering van werken, de levering van producten of de verlening van diensten in de zin van richtlijn 2014/24."

29. Ook het enkele feit dat subsidie wordt verstrekt maakt niet dat er sprake is van een aanbestedingsplicht. Artikel 4:21 Awb definieert subsidie als

'de aanspraak op financiële middelen door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten'.

30. Het realiseren van een monument als het Namenmonument is aanbestedingsplichtig, als dit in opdracht van de aanbestedende dienst wordt ontworpen of gebouwd. Nu er geen overeenkomst is of zal komen tussen de gemeente en de architect; is er eigenlijk al geen sprake van een overheidsopdracht. Vereist is immers dat de opdrachtnemer zich direct of indirect verbindt tot de uitvoering van de overeenkomst en dat de uitvoering van deze verbintenis in rechte kan worden afgedwongen. De architect- in dit geval Libeskind- moet zich dus verbonden hebben aan de aanbestedende dienst (de gemeente/het Rijk zo stelt de Stichting c.s.) tot het (laten) uitvoeren van de betrokken werken/diensten.

31. Vaststaat dat NAC deze opdracht heeft verstrekt en een overeenkomst daartoe is aangegaan met de architect. NAC ontkent hierin ook enige betrokkenheid van de gemeente/Staat. De gemeente heeft geen (beslissende)invloed gehad (hooguit via bepalingen van ruimtelijke aard in het bestemmingsplan of bouwvergunning) op het sluiten van de overeenkomst, de selectie van de architect of op het gekozen ontwerp.

32. Voorop staat dat het initiatief voor dit monument bij NAC vandaan komt. De wens en betrokkenheid van de gemeente bij het realiseren van het namenmonument is gelet op de maatschappelijke impact van het monument evenwel groot. De gemeente is betrokken geweest bij het zoeken naar een locatie en daarover heeft bestuurlijke afstemming plaatsgevonden. Dit wil evenwel niet zeggen dat de gemeente ook betrokken is geweest bij het ontwerp of de opdrachten aan architect en aannemer.

33. De gemeente heeft uiteraard de invloed van het monument op de omgeving en ruimtelijke ordening willen reguleren en heeft daartoe haar publieke taak gebruikt door in het bestemmingsplan en de vergunning (ruimtelijke) eisen te stellen aan het te realiseren bouwwerk. Echter, niet meer dan gebruikelijk bij dergelijke ontwikkelingen in de openbare ruimte. Dit is echter niet aan te merken als beslissende invloed op het ontwerp en de bouw en de keuzes van opdrachtnemers; bijvoorbeeld door het opstellen van het bestek. Deze handelwijze is in lijn met het Mullerarrest.

"Een aanbestedende dienst heeft zijn eisen in de zin van deze bepaling eerst vastgesteld, wanneer hij maatregelen heeft genomen om de kenmerken van het werk te definiëren of althans een beslissende invloed op het ontwerp ervan uit te oefenen. Het enkele feit dat een overheidsdienst in de uitoefening van zijn regulerende bevoegdheden inzake stedenbouw een aantal hem voorgelegde bouwplannen onderzoekt of op basis van bevoegdheden ter zake een besluit neemt, voldoet niet aan de voorwaarde „door de aanbestedende dienst vastgestelde eisen" in de zin van deze bepaling."

34. Bij de bepaling of er sprake is van een overheidsopdracht moet er sprake zijn van een bezwarende titel. Dit houdt in dat er sprake moet zijn van wederkerigheid; tegenover de prestatie van de aanbestedende dienst staat een prestatie van de opdrachtnemer. Hiervan is in dit geval geen sprake. De gemeente heeft geen betalingen verricht aan

de architect en zal ook geen betalingen verrichten aan de architect in het kader van de ontwerpwerkzaamheden voor het Namenmonument. Dit volgt rechtstreeks uit de feiten. Het ontwerp was al afgerond voordat de gemeente besloot te subsidiëren, in het kader van de uitoefening van haar publieke taak.

35. Van een rechtstreeks economisch belang is volgens het Europees Hof van Justitie sprake als:

    - de overheid eigenaar wordt van het werk;
    - het gaat om een werk met een openbaar karakter;
    - het werk gedeeltelijk voor rekening/risico van de overheid plaatsvindt of de overheid financieel voordeel uit het werk haalt, nu of in de toekomst.

    Verder veronderstelt de aanwezigheid van een bezwarende titel dat de realisatie van het werk door de overheid afdwingbaar is. Er kan worden aangenomen dat deze uitleg over bezwarende titel en rechtstreeks economisch belang ook kan worden doorgetrokken naar overheidsopdrachten voor leveringen en diensten

36. Voor wat betreft het ontwerpen van het monument geldt dat er geen grondslag is die een tegenprestatie rechtvaardigt. De gemeente heeft geen invloed op de keuze voor het ontwerp, architect, planning, prijs etc. De gemeente wordt geen eigenaar van het werk en is niet de initiatiefnemer van het monument. Middels een opstalrecht blijft het monument eigendom van NAC . De realisatie van het Namenmonument is dus geen 'wens' van de Gemeente. Het is een initiatief wat de gemeente een warm hart toedraagt.

37. Dat het monument een openbaar karakter kent en de gemeente (net als 70 andere gemeenten, het rijk en talloze andere organisaties) een subsidie verstrekt, rechtvaardigt niet de conclusie dat het monument 'voor rekening en risico' van de gemeente wordt gebouwd.

38. Van een rechtsreeks economisch belang kan geen sprake zijn indien de aanbestedende dienst enkel betrokken is vanuit de uitoefening van regulerende publiekrechtelijke bevoegdheden. Ditzelfde geldt voor de uitgifte/ter beschikking stelling van grond. Juist in dit soort gevallen bevindt de gemeente zich in haar maatschappelijke en publieke rol door een dergelijk initiatief te ondersteunen, zonder het initiatief toe te eigenen

IV Tijdsverloop

39. Voorts is het tijdsverloop in deze zaak relevant. Immers vanaf het moment dat bekend is geworden dat Libeskind het ontwerp zou maken voor het monument, zijn ruim vijf jaren verstreken.

40. Op geen enkel moment is door de Stichting c.s. een formeel bezwaar gemaakt tegen het niet aanbesteden van de gestelde overheidsopdracht. Een enkele keer is er gewezen op een mogelijke aanbestedingsplicht, echter pas in 2018 is deze gestelde

verplichting voor het eerst onderbouwd door de Stichting. Door de in deze procedure vooralsnog ontvankelijk verklaarde klagers is überhaupt nog nooit vernomen aangaande de gestelde aanbestedingsplicht.

41. Uitgangspunt van het aanbestedingsrecht is dat er doeltreffend en voortvarend wordt geprocedeerd ten aanzien van bezwaren bij overheidsopdrachten. Dat betekent dat van (potentiele) inschrijvers in een geval als het onderhavige een proactieve houding mag worden verwacht. Dit houdt in dat klagers hun bezwaren kenbaar had moeten maken zodra zij deze redelijkerwijze behoorde op te merken. De ratio daarvan is dat de aanbesteder daarmee in staat wordt gesteld de (gevolgen van de) mogelijke onvolkomenheid ongedaan te maken in een stadium waarin de nadelige gevolgen daarvan voor alle betrokken partijen zoveel mogelijk beperkt kunnen blijven. De uiteindelijke overeenkomst met Libeskind is weliswaar in 2017 gesloten, maar dat Libeskind het ontwerp zou gaan maken en daarvoor opdracht zou krijgen was begin 2014 al bekend. Deze klacht is ruim vijf jaar later ingediend!

42. Aangenomen moet dan ook worden dat klagers eventuele rechten ten aanzien van de door hen gestelde overheidsopdracht hebben verwerkt. De gemeente verwijst hierbij naar de uitgebreide (Grossmann)jurisprudentie over dit onderwerp.

43. Klagers (de architecten en kunstenaars) zijn er eigenlijk aan de haren bijgesleept door de Stichting. Afgevraagd kan worden in hoeverre deze klagers een eigen bezwaar/belang hebben nu zij niet eerder een klacht kenbaar hebben gemaakt.

44. In dat verband verbaast het de gemeente ook dat het verzoek is gedaan de klacht met de grootste spoed te behandelen. Klagers hebben immers zelf ruim vijf jaar voorbij laten gaan. Bovendien is het ontwerp van Libeskind en daarmee de opdracht nagenoeg afgerond en de bouwvergunning verleend.

V Tot slot

45. Uiteindelijk is het onderliggende probleem van onderhavige klacht dat de Stichting c.s. en voornamelijk de bij deze procedure betrokken omwonenden het monument niet in de nabijheid van hun woning willen.

46. Er loopt op dit moment een beroepsprocedure tegen de omgevingsvergunning waarvan de uitkomst nog onbekend is. De Stichting heeft een beroepschrift van 89 pagina's geschreven . Kern van het bezwaar is dat omwonende overlast vrezen van de aantrekkingskracht van het monument op toeristen.

47. Indien en voor zover als sprake zou zijn van een overheidsopdracht voor het ontwerp van het Namenmonument (hetgeen de gemeente betwist), zou deze hooguit worden aangenomen kunnen worden voor NAC. NAC heeft deze opdracht verstrekt en is een overeenkomst daartoe aangegaan met de architect.

48. Klagers stellen in hun klacht: "*Naast de belangen van klagers om in concurrentie te kunnen meedingen naar de ontwerpopdracht, bestaat er veel maatschappelijke onrust*

vanwege de wijze waarop met de inspraak in de gemeente Amsterdam en de aanbestedingsregels wordt omgegaan. Het spoedeisende belang is er in gelegen dat voorkomen dient te worden dat wordt aangevangen met onomkeerbare (bouw)werkzaamheden".

49. Deze stelling is onjuist. Er is geen maatschappelijke onrust. Enkel klagers in onderhavige procedure hebben bezwaar/beroep aangetekend tegen de komst van het monument. Bovendien hebben klagers ruim vijf jaar gewacht met het indienen van een klacht. Het recht om te kunnen klagen is vervallen (artikel 4.15 Aw) en staat aan een aanspraak op "een behandeling met de grootste spoed" in de weg.

50. Ten aanzien van het onderhoud van het monument merkt de gemeente nog op dat, dit in overleg met NAC door de gemeente zal plaatsvinden. De gemeente sluit niet uit dat het onderhoud/beheer van het monument op termijn zal worden meegenomen in de aanbesteding van de schoonmaakdiensten/onderhoud van de buitenruimten van de gemeente.

VI Conclusie

51. Op grond van het vorenstaande stelt de gemeente het volgende vast:
    - Klagers zijn niet ontvankelijk gelet op artikel 7 van het reglement;
    - Er is geen sprake van een overheidsopdracht in de zin van artikel 1.1 Aw;
    - Het initiatief voor het ontwerpen en realiseren van het monument ligt bij NAC, de gemeente heeft hierin geen enkele rol gehad;
    - Het schetsontwerp dateert van januari 2014, de klacht is ruim vijf jaar later ingediend;
    - Klagers hebben op geen enkel moment de afgelopen vijf jaar bezwaren geuit bij de gemeente of bij NAC aangaande het niet mee kunnen dingen naar de ontwerpopdracht. Klagers hebben hun rechten ten aanzien van de opdracht verwerkt;
    - Over de onderliggende (Nimby) problematiek loopt een bestuursrechtelijke procedure;
    - De gemeente heeft pas in 2017 tot de huidige locatie besloten en pas in 2018 subsidie toegekend.

52. De gemeente meent dat de klacht van klagers door uw Commissie niet ontvankelijk dan wel ongegrond dient te worden verklaard. Er ontbreekt ten aanzien van de klacht een spoedeisend belang. Terecht is door uw Commissie in haar e-mail van 18 april 2018 verwezen naar het bepaalde in artikel 4.15 Aanbestedingswet.

53. Gelet op het vorenstaande meent de gemeente dat de klacht voor afwijzing gereed ligt. Er is geen sprake van een aanbestedingsplichtige overheidsopdracht, maar van zuiver publiekrechtelijk handelen van de gemeente in de ondersteuning van de totstandkoming van een historisch zeer relevant monument.

54. De gemeente vertrouwt uw Commissie met het voorgaande voldoende te hebben geïnformeerd en houdt zich beschikbaar voor het geven van nadere informatie.

Hoogachtend,

[redacted]

Advocaten[3]

[3] [redacted]@amsterdam.nl; [redacted]@amsterdam.nl; [redacted]

Productie 51

[redacted]

Onderwerp: FW: overleg Joods Cultureel kwartier

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Datum: 6 mei 2019 om 21:38:59 CEST
Aan: [redacted]
Kopie: [redacted]
Onderwerp: Antw.: overleg Joods Cultureel kwartier

Beste [redacted],
Dank voor je bericht en uitnodiging. Ik begrijp goed je vraag en je zorg. Ik kom er snel op terug.
Ik zal je in ieder geval de stand van zaken over de ontwikkelingen mr Visserplein geven, en aanreiken wat openbaar is en wat (nog) niet.
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn riPad

Op 6 mei 2019 om 14:02 heeft [redacted] <[redacted]> het volgende geschreven:

[cid:a33ada0e-f89b-4b5b-a34a-399c543519b7@amsterdam.nl]

Beste [redacted], Beste [redacted],

Jammer genoeg is de procedure rondom het Holocaust Namenmonument in een impasse geraakt en staan partijen bij de rechter tegenover elkaar in een bestuursrechtelijke en een aanbestedingsrechtelijke procedure. Het is niet gelukt via overleg en dialoog tot een vergelijk te komen.

Het kan niet genoeg herhaald worden dat bezwaarmakers het initiatief voor een Holocaust Monument ondersteunen. Ze pleiten echter voor een beter monument op een betere plek. Ze verwachten, bij een nationaal monument, een open maatschappelijke discussie over wat dit monument inhoudelijk en artistiek zou kunnen en moeten betekenen voor het heden maar vooral ook voor de toekomst en vragen om een procedure die voldoet aan een de regels voor een open inschrijving voor ontwerpen volgens de Europese aanbestedingswetgeving.

Begin dit jaar schreef ik de tekst 'Joods Cultureel kwartier behoeft open discussie". (zie bijlage)

De tekst stelt, dat voor een optimale verankering van het monument, het nodig is zorgvuldig naar het gehele ensemble van pleinen en gebouwen te kijken dat nu het Joods Cultureel kwartier vormt, waar vanaf de 17e eeuw Joodse

immigranten zich vestigden en hun religieuze centra verrezen. Ook tijdens WO II was deze plek getuige van traumatische gebeurtenissen.

Het is niet overdreven te stellen dat dit landschap belangrijk Joods erfgoed vormt, dat belangrijk is voor de geschiedenis van de Joodse cultuur in Amsterdam.

Het is me duidelijk geworden dat er binnen dit gebied tegelijkertijd ontwikkelingen plaatsvinden die elkaar negatief beïnvloeden.

Gemeente Amsterdam koestert al jaren onuitgesproken plannen het Mr. Visserplein te bebouwen. Als straks de enorme sculptuur van Libeskind op het Weesperplantsoen vult en het Mr. Visserplein wordt ingenomen door een groot bouwvolume is naar mijn overtuiging dit belangrijke historische landschap voorgoed aangetast en bepaald.

Het is dus van groot belang hier goed over na te denken. Ik hoop dat jullie mijn zorgen over dit gevoelige historische landschap delen en dat er een modus gevonden kan worden hier constructief aan te werken.

Er liggen immers ook hele bijzondere kansen voor het gebied.

Als binnen afzienbare tijd, zoals voorzien, de Weesper- en Valkenburgerstraat worden versmald ontstaat de mogelijkheid het Jonas Daniël Meijer- en Mr. Visserplein te verbreden en te verbinden met de ondergronds gelegen voormalige tunnelruimte van 4000 vierkante meter.

Historisch, maar ook stedenbouwkundig gezien, is dit de logische en aangewezen plek voor het monument. De plek heeft meer zichtbaarheid en prestige dan de smalle strook langs de drukke Weesperstraat. Bovendien is hier, anders dan bij de Weespertraatstrook, ruimte om grote groepen te ontvangen bij nationale herdenkingen. Er is ruimte voor educatie en historische getuigenissen zoals die bijvoorbeeld vormgegeven worden via een 'Learning Centre' en 'Hall of Testimonies" in het ontwerp voor het Holocaust monument in Londen.

https://competitions.malcolmreading.co.uk/holocaustmemorial/

. Het is opvallend dat bij monumenten in Berlijn, Londen en Parijs verreweg de meeste ruimte wordt gereserveerd voor deze educatieve en documentaire functies. Binnen het Libeskind ontwerp is daar geen ruimte voor.

De condities bij het Mr. Visserplein zijn juist gunstiger dan die in Londen. De ondergrondse ruimten zijn al aanwezig. Rondom het plein liggen de Portugese synagoge en het Joods Historisch Museum die hun bijdrage kunnen leveren aan deze educatieve functies.

Gemeente Amsterdam wil echter het Mr. Visserplein gaan bebouwen. Stedenbouwkundigen van de dienst Ruimte en Duurzaamheid hebben mij bevestigd dat zij hiervoor een verkenning hebben afgerond. Zij weigeren echter openheid te geven over deze plannen. Vanwaar deze geheimzinnigheid?

Bij mij is de stellige indruk ontstaan dat de ruimte op en onder het Mr.Visserplein niet serieus is overwogen als locatie voor het monument omdat Gemeente Amsterdam er de voorkeur aan geeft die plek achter de hand te houden voor bebouwing. Dat is een ernstige constatering.

De afweging wat de beste plek is voor dit belangrijke nationale monument is niet slechts een zaak van ambtenaren bij R&D maar dient een publieke en transparante afweging te zijn waarbij onduidelijke of onuitgesproken belangen geen rol mogen spelen. Vastgoedbelangen van Gemeente of derden - vorig jaar werd de ondergrondse TUN FUN ruimte voor een lange periode verhuurd aan een grote vastgoed investeerder- dienen daarbij transparant te zijn.

Meer en meer wordt duidelijk dat de bouw van het monument op de metrobuis - het invloedsgebied van de metro beslaat vrijwel de gehele locatie van het monument- tot heel veel extra kosten en risico's gaat leiden. Het bouwbudget is inmiddels verdubbeld. Opnieuw geeft de gemeente hier geen inzicht in. Dienst Metro en Tram behoudt zich het recht voor om 'indien ter plaatse (tunnel)veiligheid of beschikbaarheid van de tunnel in het geding komt, het monument tijdelijk dan wel definitief te laten demonteren om dit te kunnen herstellen of garanderen'. Zouden deze kosten en risico's geen aanleiding kunnen zijn om de locatie van het monument te heroverwegen?

Voor alle duidelijkheid: eind 2017 deden [redacted] en ik een alternatief voorstel voor deze locatie. Wij hebben dit voorstel ingetrokken en wijzen in dit stadium uitsluitend op het stedenbouwkundig belang van het gebied en haar waarde als Joods cultureel erfgoed. Het gaat hier dus niet om ons persoonlijk belang. Wij zijn van mening dat de overheid nu het initiatief voor het monument moet overnemen en financieren en op dit moment pas op de plaats moet maken om een procedure te starten via de Europese aanbestedingswetgeving. Hierbij horen een transparante locatiekeuze en een open inschrijving voor ontwerpen waarbij elke Europese ontwerper kunstenaar of architect een ontwerp kan indienen. Deze ontwerpen worden getoetst door een hoogwaardige jury van betrokkenen en professionals.

Graag nodig ik jullie elk vanuit jullie specifieke deskundigheid en en verantwoordelijkheid, Rijksdienst Cultureel erfgoed, dienst Ruimte en Duurzaamheid , gemeente Amsterdam en Bureau Rijksbouwmeester, mee te werken, door maximale transparantie en openheid te bieden en met mij of met een afvaardiging van onze groep waarin diverse hooggekwalificeerde professionals plaatshebben in overleg te treden om te bezien wat er op dit moment gedaan kan worden om het proces rond dit monument de kwaliteit, waardigheid en draagvlak te geven dat het verdient.

Mag ik van jullie vernemen?

Hartelijke groet,

[redacted]

<IMG_5067.jpeg>

<Tekst Joods Kwartier.pdf>

Joods Kwartier behoeft open discussie

Pleidooi om de discussie over het holocaust monument in te bedden in een open gedachtewisseling over het ensemble van pleinen en gebouwen dat nu het 'Joods Cultureel Kwartier' wordt genoemd

Deventer Houtmarkt

In de beeldbank van het stadsarchief van Amsterdam is de afbeelding van een gravure te vinden die een aanstekelijk beeld geeft van de Deventer Houtmarkt halverwege de 18e eeuw.
De prent, vervaardigd door Abraham Rademaker (Collectie Atlas Dreesman) is voorzien van een banier gedragen door twee putti: 't Gesigt van de Portugeese, en Hoogduytse Joden kerken, tot Amsterdam.'
De Rapenburgerstraat en de Deventer Houtmarkt, doorsneden door de nu gedempte Muidergracht, vormen grofweg het tegenwoordige Mr. Visserplein en Jonas Daniël Meijerplein. Het lijkt een buitengewoon levendige ontmoetingsplek geweest te zijn. Op het plein groepjes keuvelende burgers, wandelende families met spelende kinderen, koetsen, koetsjes, door paarden voortgetrokken houten karren die het plein oversteken. Een groot schip glijdt juist onder de brug over de Muidergracht. Op de achtergrond, het tegenwoordige Jonas Daniël Meijerplein, geflankeerd door de twee synagoges, de Portugese Synagoge en de Hoogduitse Synagoge wat nu het Joods Historisch Museum is.

Aan het einde van de 16e eeuw vestigden zich hier uit Spanje en Portugal afkomstige Sefardische Joden. In de loop van de 17e eeuw volgden uit Centraal en Oost-Europa afkomstige Asjkenazische Joden. Zo ontstond een levendige en gevarieerde Joodse cultuur in Amsterdam die een belangrijke bijdrage leverde aan de economische en culturele welvaart van Amsterdam in de gouden eeuw. De Deventer Houtmarkt vormde het decor hiervan. Hier verrezen de belangrijkste religieuze centra. De gravure geeft een levendig beeld van het culturele en religieuze hart van Joodse Cultuur die in Amsterdam ontstond, tegenwoordig het 'Joods Cultureel Kwartier' genoemd.

Jonas Daniel Meijerplein

Tijdens de tweede Wereldoorlog was het Jonas Daniel Meijerplein de plek waar donkere en traumatische gebeurtenissen plaatsvonden. Op 22 en 23 februari 1941 vonden hier de eerste Duitse razzia's onder de Joodse bevolking plaats. Op het plein werden, als represaille tegen de Februaristaking, 425 Joodse mannen bijeengedreven en gedeporteerd naar de concentratiekampen Mauthausen en Buchenwald. De fotografische opnames die een Duitse soldaat tijdens de razzia's maakte, maken op indringende wijze de spanning en paniek van dat moment

voelbaar. Juist door het snapshot karakter van de foto's lijken deze beelden een ongehoorde actualiteitswaarde te bezitten. Ze behoren tot de meest indringende beelden van Jodenvervolging in Nederland en zijn deel uitgaan maken van ons collectieve geheugen.

Als kind zag ik deze foto's in boeken die mijn vader verzamelde over de Tweede Wereld Oorlog. Toen ik midden jaren '80 in de directe omgeving van het plein ging wonen, realiseerde ik me met een schok de plotselinge nabijheid van deze beladen plek. Nu ik bijna dagelijks het plein oversteek doe ik dat zelden zonder dat deze beelden mij te binnen schieten. Kennelijk werkt de steeds hernieuwde confrontatie met het plein en het weten wat zich op die plek heeft afgespeeld als een krachtige herinneringsgenerator.

Pastness/de historische plek als monument

De archeoloog Cornelius Holtorf introduceerde het begrip 'Pastness' bij de manier waarop wij naar het verleden kijken, in onze omgang met historische objecten en historische situaties, zoals bijvoorbeeld historische stadslandschappen, ensembles van gebouwen en pleinen met een bijzondere historische lading. Historische objecten, gebouwen of landschappen bezitten 'Pastness' als ze de beschouwer in staat stellen zich het verleden toe te eigenen via een ervaring. "People are interested in constructing authentic relationships with a particular retelling of the past, and that past assists in the construction or reaffirmation of a sense of identity". De waarde van het historische object of situatie hangt dus af in hoeverre ze ons in staat stellen het verleden te herbeleven. Die ervaring van het verleden komt echter alleen tot stand in het directe contact met de authentieke materialiteit van het historische object of situatie.
Dit betekent dat voor een intensieve herdenking of herbeleving van de geschiedenis van de Joodse bevolking en de Jodenvervolging in de tweede wereldoorlog het cruciaal is de mogelijkheid te hebben terug te kunnen gaan naar de plekken die in die geschiedenis een wezenlijke rol hebben gespeeld: het ensemble van pleinen en gebouwen die vanaf de 17e eeuw het sociale en religieuze leven hebben bepaald maar ook de traumatische plek op het Jonas Daniel Meijerplein. Andere plekken met historische authenticiteit in relatie met de holocaust zijn de Hollandsche Schouwburg en het Anne Frank huis. Buiten Amsterdam zijn dat bijvoorbeeld plekken als Westerbork en Auschwitz. In Amsterdam is het vooral de 'pastness' van het Anne Frank huis dat een blijvende grote aantrekkingskracht blijft uitoefenen op grote groepen bezoekers.

Deze zienswijze staat op gespannen voet met de uitgangspunten die Daniel Libeskind voor zijn ontwerp hanteert voor het geplande holocaust namenmonument langs de Weesperstraat.
Libeskind stelt in al zijn ontwerpen stelselmatig grote sculpturale gebaren voor, in zijn kenmerkend deconstructivistische idioom, die een aanvulling willen zijn op die historisch authentieke plekken, om zich in zekere zin in hun plaats te stellen of te vervangen. Wellicht zou dat een mogelijkheid zijn op plaatsen waar er geen tastbare historische manifestaties van de holocaust te vinden zijn zoals bijvoorbeeld in de Verenigde Staten of Groot Brittannië. In Amsterdam is daar echter geen sprake van. De geschiedenis spreekt er duidelijk. In zo'n situatie voelt een grote sculptuur als dubbel-op en als verstorend voor het aura van de authentieke plek.
Hans van Houwelingen en Abram de Swaan beargumenteerden dat dit soort monumenten het denken overnemen.

Bebouwing Mr. Visserplein

Naar verluidt doet de Gemeente Amsterdam op dit moment- in stilte- onderzoek naar mogelijkheden om het Mr. Visserplein te bebouwen. Om meerdere redenen vind ik dat een slecht idee. Aantasting van dit kwetsbare historische stadslandschap zal ongetwijfeld ten koste gaan van haar herinneringspotentieel, haar pastness. De samenhang van gebouwen en pleinen vertegenwoordigen een belangrijke architectuur-historische waarde, die het waard is beschermd te worden. De Portugese Synagoge behoort tot de meeste indrukwekkende historische gebouwen uit de stad en is een van de grootste intact gebleven synagoges in Europa. Het monumentale neo-classicistische gebouw met zijn kubische karakter imponeert ook vandaag nog. Bebouwing van het plein zal de uitstraling van het gebouw verkleinen. Voorstanders van bebouwing stellen dat het plein in de 19e eeuw bebouwd was. In de 17e eeuw was dat echter niet het geval, zoals de prent van de Deventer Houtmarkt aantoont.
De Portugese en Hoogduitse synagoges zijn het tastbare bewijs van het culturele en religieuze leven van de eerste groep immigranten die zich in de Nederlanden vestigden. Alleen al daarom is het belangrijk voorzichtig met dit stedelijk landschap om te gaan.

Tunnelruimte

Onder het Mr. Visserplein bevindt zich de voormalige autoweg die onder het plein heen voerde naar de IJ-tunnel. De plannen hiervoor zijn ontwikkeld in de

jaren zestig en maken de geest van Le Corbusier en zijn Cité Radieuse voelbaar. Toename van mobiliteit door het gebruik van de auto vormde een belangrijke impuls tot vernieuwing en ontsluiting van de stad. Bij bestudering van het plan valt op hoe zorgvuldig en fraai het vormgegeven is.

Verbinding Jonas Daniel Meijerplein en Mr. Visserplein

Het ligt in de bedoeling de Weesperstraat in de toekomst te versmallen tot twee rijbanen. Er ontstaat daardoor een unieke kans om de twee pleinen,

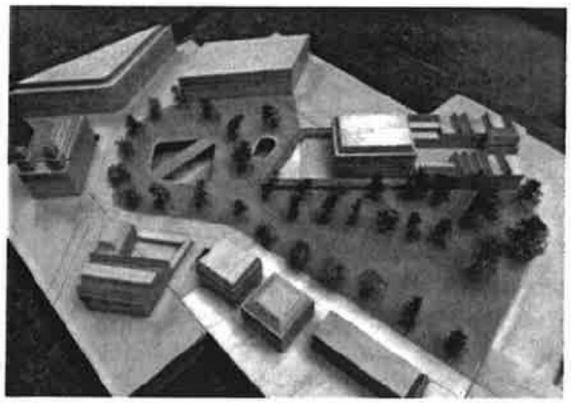

Jonas Daniel Meijerplein en het Mr.Visserplein met elkaar te verbinden tot één gebied. Het zandachtige gravel en de boomaanplanting van het Jonas Daniel Meijerplein wordt doorgetrokken op het Mr. Visserplein. Zo ontstaat een Parijse Tuileries-achtig wandelgebied midden in dit hectische deel van de stad. De historische gebouwen die er omheen liggen zullen daardoor beter tot hun recht komen. De driehoekige metalen daken boven de tunnel worden verwijderd. Licht stroomt naar binnen naar het lager gelegen niveau. De nu nog afgesloten, maar nog intacte ingangen, worden weer geopend. De lager gelegen ruimte wordt vereenvoudigd en overzichtelijk gemaakt. Eventueel worden er extra lichtgaten gemaakt om voldoende licht naar binnen te brengen. Dit gebied is ondergronds zowel toegankelijk vanaf het Joods Historisch Museum als De Mozes en Aäronkerk , de Filmacademie en de Portugese synagoge. Het is dus niet nodig de Weesperstraat over te steken. Zo ontstaat ongeveer 4000 vierkante meter nieuwe publieke ruimte die het Joodse Kwartier en eigenlijk het gehele oostelijke deel van de stad van een overtuigend nieuw hart voorziet en een einde maakt aan de wezenloze identiteit die het Mr. Visserplein nu heeft. De ondergrondse ruimte verbindt de om het plein gelegen historische gebouwen met elkaar en geeft die instituten de mogelijkheid om aanvullende activiteiten in dit gemeenschappelijke gebied te ontplooien, zoals het tonen van delen van hun collecties, filmprogramma's, educatieve programma's etc.
De verbinding van de pleinen herstelt eigenlijk de situatie zoals die in de 17e eeuw was. Het daarbij betrekken van de lager gelegen tunnelruimte levert opwindende nieuwe mogelijkheden op en verleent het gebied extra reliëf en prestige.

Holocaust monument Londen

In oude binnensteden waar de ruimte beperkt is het lastig voldoende ruimte vrij te maken voor nieuwe monumenten. De bovengrondse ruimte aanvullen met ruimten op een lager niveau is dan een goede oplossing. Een goed voorbeeld hiervoor is de recente prijsvraag voor een holocaust monument in Londen. In Londen werd -zoals Europese aanbestedingswetgeving voorschrijft- een prijsvraag georganiseerd voor een monument dat de Joodse slachtoffers en alle andere slachtoffers van de Nazi vervolging, zoals Roma, LGTB en gehandicapten wil eren. Een 13 koppige jury beoordeelde in totaal 92 ontwerpen waaruit 10 finalisten werden geselecteerd. Winnaar was het team van architecten David Adjaye,Ron Arad en landschapsarchitect GustafsonPorter+Bowman. Dit ontwerp dat gerealiseerd gaat worden in een park dicht bij de Houses of Parliamant maakt gebruik van meerdere ondergrondse ruimten. Naast een underground learning centre met een educatieve functie over racisme en discriminatie, bevinden er zich een "comtemplation court' en een 'hall of testimonies'. Opvallend is dat de ontwerpen alle finalisten gebruik maken van ondergrondse ruimten. Daniel Libeskind stelde zelfs een ondergronds complex met 20 verschillende ruimtes voor.

Waar in Londen een ondergronds niveau met veel kosten gerealiseerd moet worden- het monument gaat 100 miljoen pond kosten- is het ondergrondse niveau in Amsterdam al aanwezig. Door de voormalige tunnelruimte in te zetten als een bruikbare en waardevolle ruimte sluit dit voorstel aan bij 'affordance', een nieuw concept binnen de architectuur dat uitgaat van hergebruik, het gebruik maken van condities die al voorhanden zijn. Hiermee wordt

onnodige belasting van het milieu voorkomen. In Londen krijgen educatieve functies veel aandacht. In Amsterdam zouden die aspecten overgenomen en aangevuld worden door het Joods Historisch Museum en de Portugese synagoge die vanuit de ondergrondse ruimte direct toegankelijk zijn. Feitelijk zijn de al aanwezige condities voor een dergelijk monument in Amsterdam gunstiger dan in Londen.

Weesperplantsoen

Er is veel gezegd - ook door professionals- over Libeskind's ontwerp voor het Nationaal Holocaust monument . Wellicht het belangrijkste punt van kritiek betreft de mismatch tussen ontwerp en beschikbare ruimte. Het ontwerp is domweg te groot voor de smalle strook langs de Weesperstraat. Het is onmogelijk er grotere groepen te ontvangen of grotere herdenkingen te organiseren. Het drukke autoverkeer op de Weesperstraat maakt waardig herdenken onmogelijk.

De locatie Weesperplantsoen is voorgedragen door ambtenaren van gemeente Amsterdam. Het valt moeilijk te begrijpen waarom het daar vlakbij gelegen Mr. Visserplein als locatie is afgewezen. Het Mr. Visserplein is stedenbouwkundig gezien een scharnierpunt in het oostelijk deel van de stad, het vormt het hart van het Joodse kwartier en heeft evident meer prestige dan het Weesperplantsoen.

Door integratie van de lager gelegen voormalige tunnelruimte en het plein ontstaat een veel ruimer gebied met nieuwe publieke ruimte en met aanzienlijk betere en gevarieerde condities waarbinnen een holocaust monument goed zou passen.
In dat scenario zal geen publieke ruimte en groen onttrokken worden ,maar juist worden toegevoegd. Het is klimaat adaptief; het voorkomt overmatige opwarming van de stad door minder verstening en draagt bij aan een betere waterhuishouding.

Aanbestedingsplicht

Ik hoor bij een groep architecten, vormgevers, kunstenaars en academici die bezwaar gemaakt hebben tegen het ontbreken van een inhoudelijke gedachtewisseling over het monument en de gesloten procedure die door Gemeente en NAC gevolgd is waarbij de Europese aanbestedingswetgeving is genegeerd. Elke Europese kunstenaar architect of ontwerper zou een ontwerp zou mogen indienen zodat een grote variatie aan voorstellen bediscussieerd zou kunnen worden. Europese aanbestedingswetgeving schrijft voor dat een bouwproject met een budget boven 5,4 miljoen euro dat voor meer dan 50% door de overheid gefinancierd wordt, Europees aanbestedingsplichtig is, zowel voor uitvoering als ontwerp. Gemeente en NAC stellen dat het monument 7,5 miljoen gaat kosten, exclusief BTW en onvoorziene kosten. Naar schatting zal 80-90% van de bouwsom

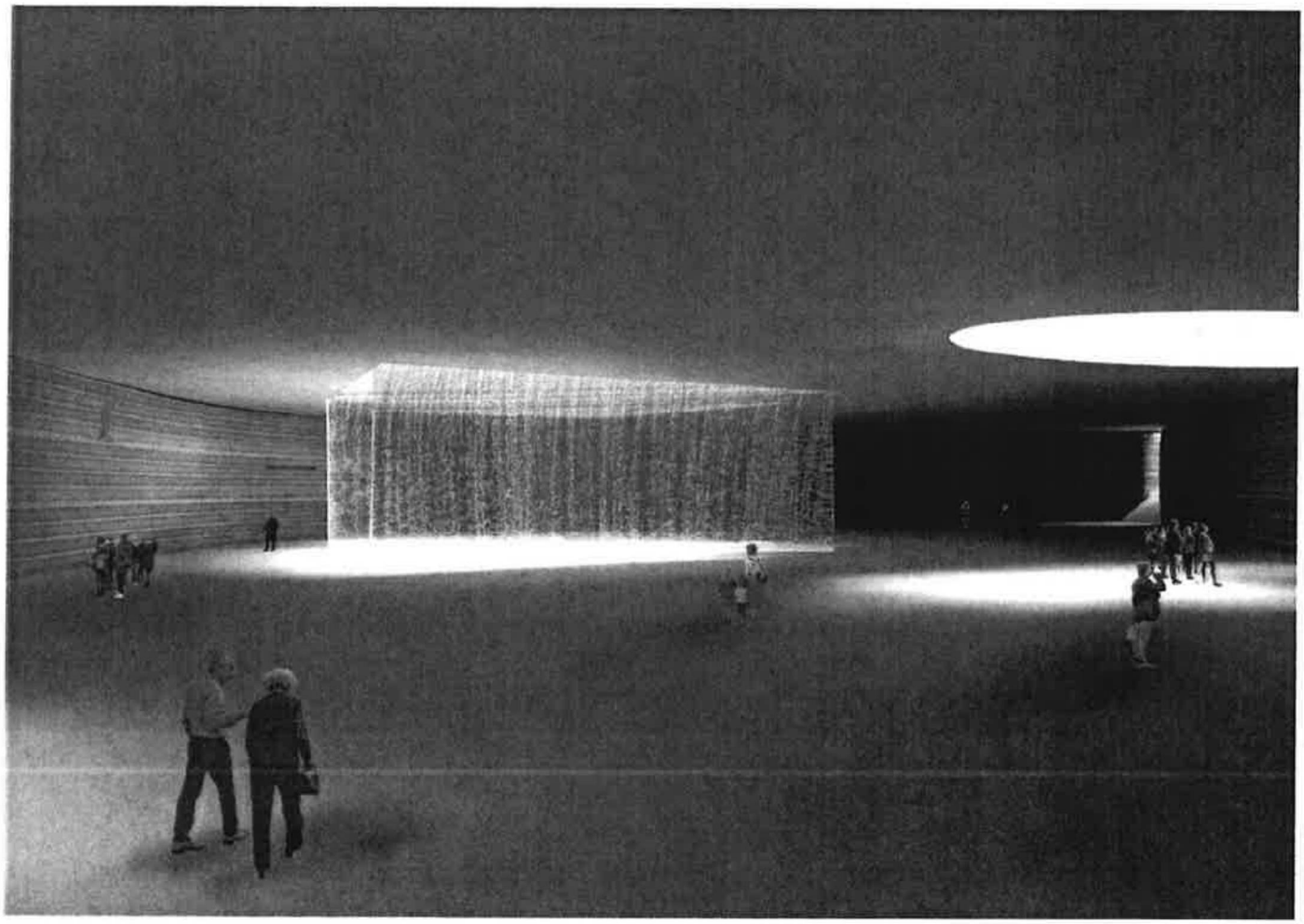

door de overheid gefinancierd worden. Het monument komt op publieke grond. Onderhoud en beveiliging komen tot in lengte der dagen voor rekening van de stad.

Nationale aansturing

De Nederlandse overheid is niet in staat gebleken haar onderdanen tijdens WOII te beschermen. Meer dan 100.000 werden weggevoerd en vermoord. Daarom is de realisering van een Nationaal Holocaust Monument een nationale verantwoordelijkheid waar een nationale financiering voor zou moeten gelden.
De realisering van het monument behoeft ook een nationale aansturing. Wij stellen voor een deskundige nationale commissie en jury aan te stellen die zich uiteenzet met betrokkenen en deskundigen over de vorm en inhoud van het monument om vervolgens, naar Europese regels een open prijsvraag uit te schrijven die het bediscussiëren van een veelvoud van ontwerpen mogelijk maakt.
Die jury zal zich ook uiteen moeten zetten met vragen als wíe er met dit monument herdacht zullen worden. Aanvankelijk uitgangspunt voor het namenmonument was dat het gewijd zou zijn aan alle Nederlandse slachtoffers van de tweede Wereldoorlog. Door een conflict tussen NAC en verzetsstrijders hebben de laatsten zich teruggetrokken en is er in het monument nu geen plaats voor verzetsstrijders, politieke gevangenen, homoseksuelen, gehandicapten en jehova's getuigen. Deze uitkomst is onbevredigend. De nationale commissie zou deze discussie tot een goed einde moeten brengen.

Gemeente Amsterdam en NAC hebben bij het Holocaust monument een volstrekt gesloten procedure gevolgd en daarmee omwonenden, belanghebbenden en professioneel betrokkenen op afstand gehouden. Het is niet vreemd dat burgers opkomen voor de kwaliteit van hun leefomgeving. Veel professionals hebben herhaaldelijk en tevergeefs opgeroepen tot heroverweging en dialoog. De afwijzing daarvan resulteert nu in pijnlijke juridische procedures. Het is echter nog niet te laat om via een open overleg tot een oplossing te komen.

Om een dergelijk drama in de toekomst te vermijden zou Amsterdam er goed aan doen transparant te zijn over haar plannen met het Mr. Visserplein, er een open gedachtewisseling over te organiseren en gebruik te maken van voorstellen en ideeën die door burgers en professionals worden aangedragen.

Het NAC, dat critici te vuur en te zwaard bestrijdt zou moeten beseffen dat de kritiek komt van betrokken burgers die van hun stad houden en met de beste bedoelingen voorstellen willen doen voor een beter monument op een betere plek.
Het gaat hier niet alleen over het realiseren van een Holocaust monument maar ook over een geloofwaardige inbedding van het Monument in haar omgeving, over het ontwikkelen van een visie op het gehele Joodse kwartier en het borgen van belangrijk cultureel erfgoed; het ensemble van pleinen en gebouwen waarbinnen het Joodse culturele leven in de 17e eeuw tot bloei kwam en dat in het recente verleden getuige was van traumatische oorlogsgebeurtenissen.

Amsterdam, februari 2019

[redacted]

Productie 52

[redacted]

Onderwerp: FW: Namenmonument

Van: [redacted]@rijksoverheid.nl>
Onderwerp: Namenmonument
Datum: 8 mei 2019 15:08:16 CEST
Aan:
Kopie: [redacted]@amsterdam.nl'" [redacted]@amsterdam.nl>

Beste [redacted],

Kortgeleden heb ik mijn zienswijze op de realisatie van het Namenmonument aan jou toegelicht. De Raad van de stad Amsterdam alsmede het Kabinet hebben een helder besluit genomen voor het Namenmonument aan de locatie Weesperstraat en voor het ontwerp van Daniel Liebeskind.

In mijn gesprek heb ik ook aangegeven dat gegeven het bijzondere karakter van dit initiatief, wat mij betreft juridische en procedurele overwegingen volkomen ondergeschikt zijn aan de waardigheid die we als generatie moeten kunnen opbrengen bij de totstandkoming van dit monument waarvan het belang niet overschat kan worden.

Het inbrengen van een alternatief plan vind ik in deze fase daarom zeer ongepast, zelfs in het geval dat het daadwerkelijk om een betere locatie of een beter ontwerp zou gaan. Iets wat in mijn ogen overigens zeker niet het geval is. De wijze waarop je de waardigheid aan dit proces van totstandkoming ontneemt met als doel een eigen idee te promoten en een stadsontwikkeling op een andere plek te willen beïnvloeden bezorgt me een diep gevoel van plaatsvervangende schaamte.

Ik zie geen aanleiding in te gaan op jouw verzoek.

[redacted]
Rijksbouwmeester

De burgemeester van de stad Amsterdam en de staatssecretaris van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Sport ontvangen een afschrift van deze mail.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusieveelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Productie 53

Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Entrada 600
1114 AA Amsterdam-Duivendrecht

Postbus 2181
1000 CD Amsterdam
Telefoon 020 255 3000

Retouradres: Gemeente Amsterdam, Postbus 2181, 1000 CD Amsterdam

Nederlands Auschwitz Comité
[redacted]
Postbus 74131
1070 BC AMSTERDAM

Datum	12 april 2019
Ons kenmerk	CEB/UIT/01157
Uw kenmerk	
Behandeld door	[redacted], Metro en Tram, [redacted]@amsterdam.nl
Kopie aan	[redacted]
Bijlage(n)	Bijlage 1: TO-03 - GWB metrotunnel, kenmerk 4367 - TO-03 d.d. 12-3-2019 Bijlage 2: Fundering Namenmonument op metrotunnel thv Waterlooplein, BE5008T& PNT1810311502, d.d. 27-3-2019
Onderwerp	Holocaust Namenmonument

Geachte heer [redacted],

Ruim 102.000 slachtoffers van de Holocaust krijgen 70 jaar na de Tweede Wereldoorlog een eigen monument. In Amsterdam zal een monument verrijzen met alle namen van de Nederlandse Holocaustslachtoffers die geen graf hebben. Daarmee krijgt Nederland eindelijk een tastbaar gedenkteken waar deze slachtoffers zowel individueel als collectief kunnen worden herdacht.

De beoogde locatie van het monument is gelegen ten westen van de Weesperstraat tussen de Nieuwe Herengracht en de Nieuwe Keizersgracht. Een gedeelte van het monument, dat op palen wordt gefundeerd, zal zijn gesitueerd boven of in de veiligheidszone direct naast de metrotunnel en het metrostation Waterlooplein. Belastingen van een deel van het monument worden hierbij afgedragen op de tunnel.

In opdracht van u, heeft IMD Raadgevende Ingenieurs een ontwerp (bijlage 1: TO-03 - GWB metrotunnel, kenmerk 4367 - TO-03 d.d. 12-3-2019) gemaakt voor de hoofddraagconstructie van het Holocaust Namenmonument. Dat ontwerp hebben wij laten beoordelen door onze adviseur Royaal HaskoningDHV. Hun advies (bijlage 2, Fundering Namenmonument op metrotunnel t.h.v. Waterlooplein, BE5008T& PNT1810311502, d.d. 27-3-2019) is:

Gemeente Amsterdam

Datum 12 april 2019
Kenmerk CEB/UIT/01157
Pagina 2 van 2

1. Om de fundering op staal boven de tunnel volgens het huidige ontwerp toe te staan.
2. te accepteren dat de bereikbaarheid van de dilataties door het monument wordt belemmerd

Beide adviezen nemen wij over. Wat betekent dat ik akkoord ga met de wijze van funderen van het monument boven onze tunnel.

Ik stel hierbij de volgende voorwaarde: dat ook in de bouwfase aan deze bovengrens van de belasting moet worden voldaan. Belasting door bouwverkeer en kranen moet passend zijn binnen VK45 en met een afstand van tenminste 0,7 m (praktisch 1 m) vanaf fundering, wanneer deze gerealiseerd is.

Als laatste: indien ter plaatse de (tunnel)veiligheid of beschikbaarheid van de tunnel in het geding komt, hebben wij het recht om het monument tijdelijk dan wel definitief te laten demonteren om dit te kunnen herstellen of garanderen.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben. Indien u nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met de heer [redacted] van mijn afdeling.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Directeur Eigendom en Beheer a.i.
Metro en Tram

Productie 54

TO-03 - GWB metrotunnel

PROJECT:	Holocaust NamenMonument
KENMERK:	4367 - TO-03
RAPPORTDATUM:	12-03-2019

OPDRACHTGEVER:	Nederlands Auschwitz Comité
OPGESTELD DOOR:	[redacted]
VRIJGEGEVEN DOOR:	

Inhoudsopgave

1 Inleiding 2

2 Belastingen 5
2.1 Belasting op lage metrodek -3670 mm NAP 7
2.1.1 Verkeersklasse 45 7
2.1.2 Belastingen vanuit de letter Lamed 9
2.3 Belastingen op hoge metrodek -900 mm NAP 10
2.3.1 Verkeersklasse 45 10
2.3.2 Belastingen vanuit de letter Lamed 11

3 Gewichtsvergelijking tunneldek -3670 mm NAP 12
3.1 Huidige situatie 12
3.2 Nieuwe situatie 13
3.3 Conclusies 14

4 Gewichtsvergelijking tunneldek -900 mm NAP 15
4.1 Huidige situatie 15
4.2 Nieuwe situatie 16
4.2 Conclusies 17

5 TS uitvoer 18

1 Inleiding

In opdracht van het Nederlands Auschwitz Comité is door IMd Raadgevende Ingenieurs een ontwerp gemaakt voor de hoofddraagconstructie van het Holocaust Namenmonument te Amsterdam.

Het door Studio Libeskind ontworpen plan omvat de vorm van de vier Hebreeuwse letters. Hierbij is Rijnbout de ondersteunende Nederlandse architect. De vier losstaande letters Lamed, Zayin, Kaf en Resh worden op het maaiveld gevormd door bakstenen muren. Elke Joods, of Roma slachtoffer, die in een buitenlands concentratiekamp tijdens de tweede wereldoorlog is omgekomen, krijgt een baksteen met daarop zijn of haar naam, de geboortedatum en de leeftijd van overlijden. Bovenop deze bakstenen muren komt eenzelfde letter van een reflecterend metaal (RVS) maar dan iets gedraaid ten opzichte van de bakstenen letter.

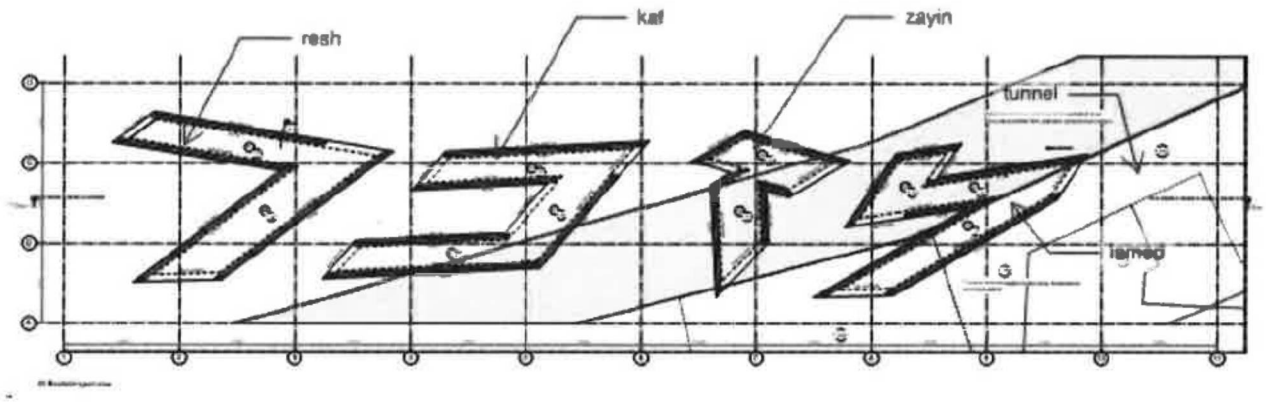

In dit voorliggende rapport wordt een gewichtsvergelijking gemaakt voor metrotunnel. De letter Lamed wordt deels op de metrotunnel gefundeerd. Het dek van de metrotunnel is berekend op een verkeersklasse 45 (3 aslasten van in totaal 450 kN). Een bestaande situatie met aslasten en gronddekking wordt vergeleken met een nieuwe situatie waarin de aslasten plaatsmaken voor de belastingen van letter Lamed.

Voor de vergelijking is het maatgevende deel van de tunnel beschouwd. Dit is tussen assen 8 en 9 van het monument. Waarbij twee stroken zijn berekend; een strook met een hoge gronddekking en een strook met een lage gronddekking.

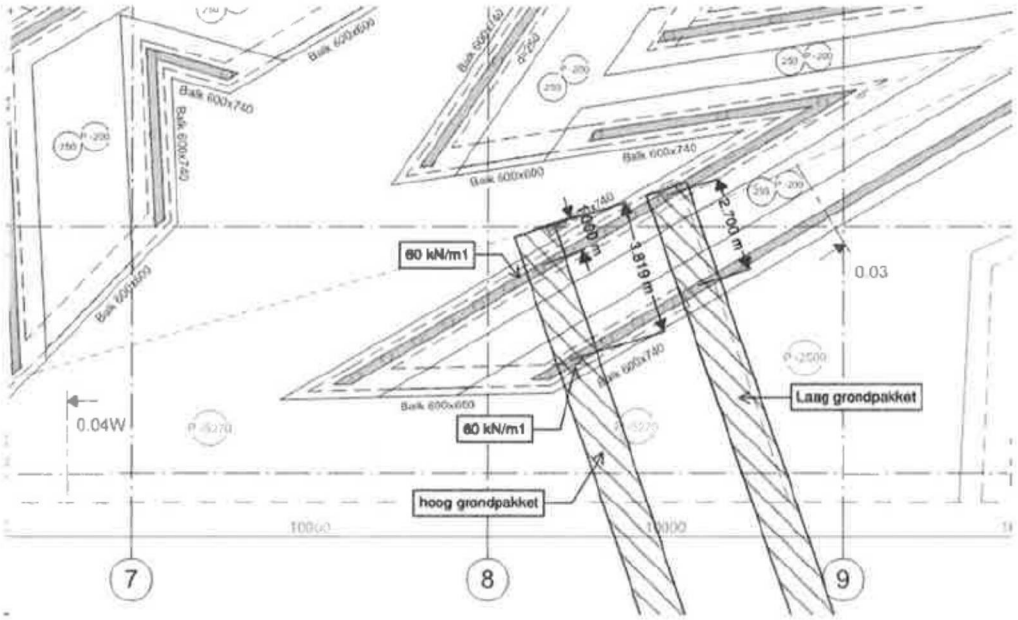

Op deze locaties wordt verondersteld dat er een tussensteunpunt in de tunnel aanwezig is en deze 15 meter in doorsnede is. Er wordt uitgegaan van 13,8 meter overspanning van hart-wand tot hart-wand, zie onderstaande afbeelding. Op deze locatie wordt de tunnel belast door twee lijnlasten vanuit de letter Lamed. De vergelijking is gebaseerd op een strookberekening van 1 meter breed. Hiervoor zijn de diverse belastingen eerst omgerekend naar een lijnlast. De situatie bij het station is niet onderzocht, de krachtswerking is op deze locatie niet duidelijk herleidbaar uit archiefstukken.

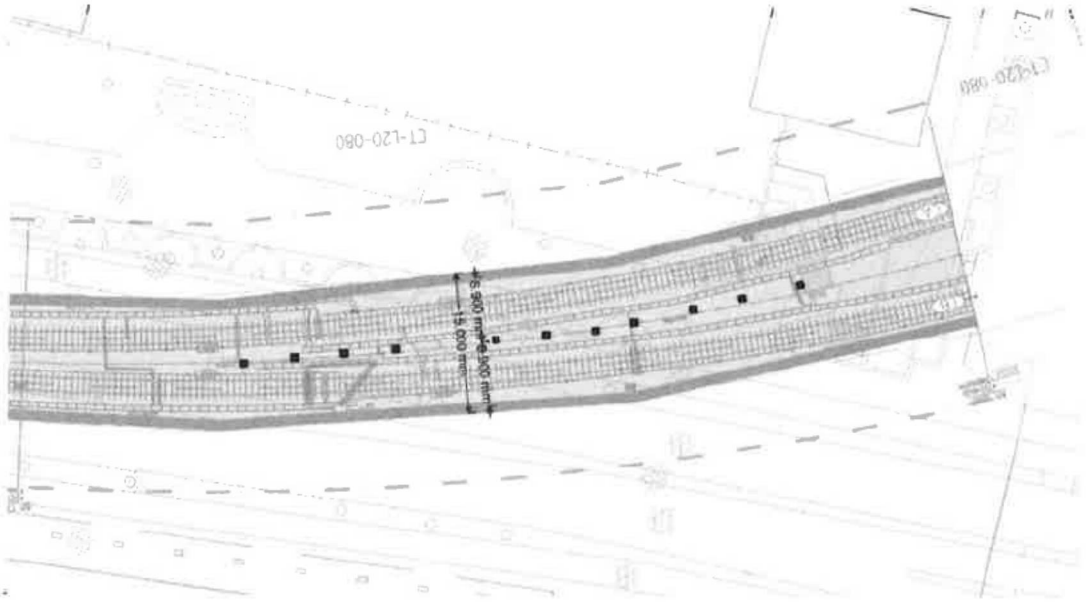

2 Belastingen

Permante belasting op het kelderdek bestaande uit het eigen gewicht en het grondpakket op de tunnel:
Het maaiveld is minstens gelegen op 50 mm onder peil. Peil is gelegen op 1,6 meter boven NAP.

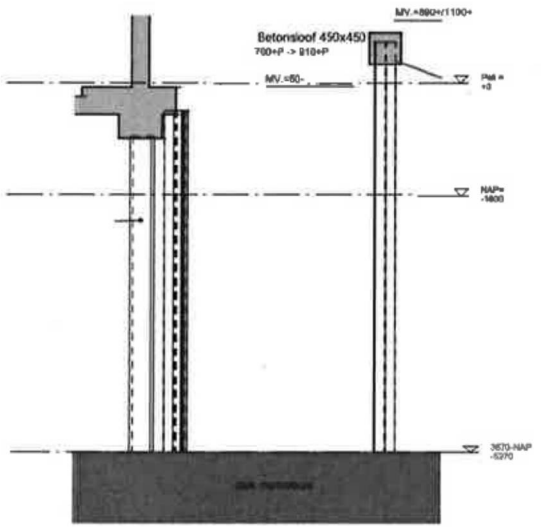

Hoge gronddekking t.p.v. de diepe tunnel

Hoogte grond op kelderdek h.grond.A = 3,670 + 1,550 = 5,22 m

Belasting grond op kelderdek q.grond = h.grond.A * 18 = 93,96 kN/m2
Eigen gewicht kelderdek = 1,0 *25 = 25,00 kN/m2

Q.pb.dek.A = <u>118,96 kN/m2</u>

Lage gronddekking tp.v. de verhoogde tunnel

Hoogte grond op kelderdek h.grond.B = 0,900 + 1,550 = 2,45 m

Belasting grond op kelderdek q.grond = h.grond.B * 18 = 44,10 kN/m2
Eigen gewicht kelderdek = 1,0 *25 = 25,00 kN/m2

Q.pb.dek.B = <u>69,10 kN/m2</u>

Doorsnede ten plaatse van het station. Voor het metrodek wordt een constante dikte aangenomen van een meter dik.

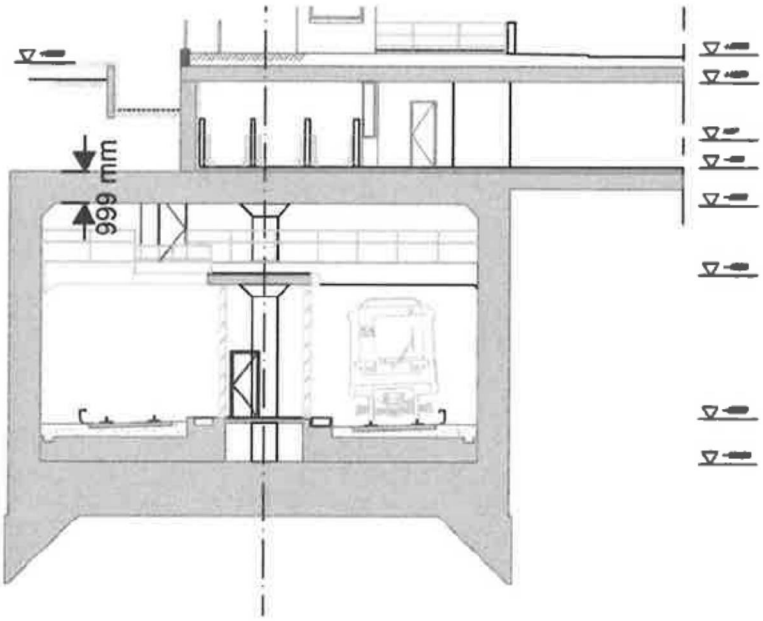

2.1 Belasting op lage metrodek -3670 mm NAP

2.1.1 Verkeersklasse 45

Het dek van de metrotunnel is berekend op verkeersklasse 45. Er wordt een situatie onderzocht waarbij een vrachtwagen met de drie assen op de tunnel wordt geplaatst. Deze assen zijn ieder 150 kN. De aslasten spreiden in twee richtingen over een hoek van 60 graden.

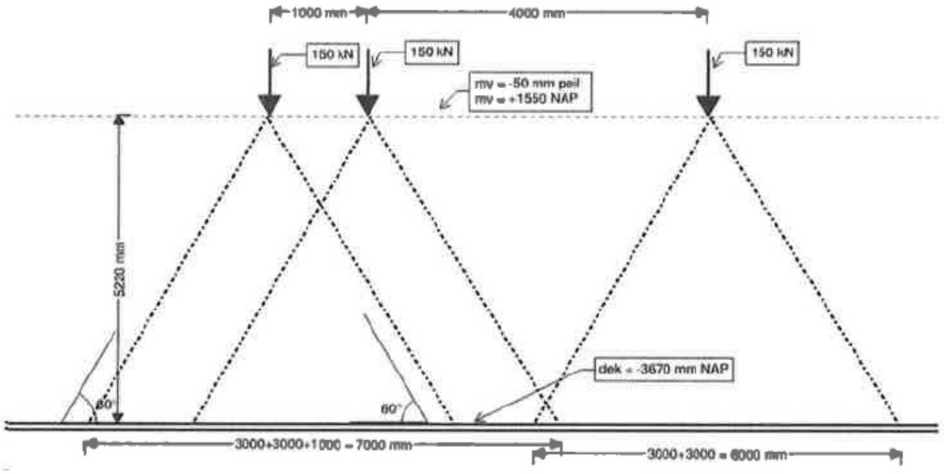

Achterassen:

In breedte richting geldt dat de belasting ook spreidt.

$$\text{spreiding} = \frac{\text{h.grond.A}}{\tan(60)} = \frac{5{,}22}{\tan(60)} = 3{,}0 \text{ m}$$

$$b = 2 * \text{spreiding} + 2{,}5 = 2 * 3{,}0 + 2{,}5 = 8{,}50 \text{ m}$$

$$l = 2 * \text{spreiding} + 1 = 7{,}00 \text{ m}$$

$$\text{A.tot} = l * b = 59{,}50 \text{ m}$$

Belasting van twee assen omgerekend naar een oppervlakte last:

$$\text{F.v45} = 150 * 2 = 300 \text{ kN}$$

$$\text{Q.v45} = \frac{\text{F.v45}}{\text{A.tot}} = \frac{300}{59{,}50} = 5{,}04 \text{ kN/m2}$$

Deze vlaklast wordt over een lengte van 7 meter op het metrodek geplaatst.

Vooras:

In breedte richting geldt dat de belasting ook spreidt.

$$b = 2 * \text{spreiding} + 2{,}5 = 2 * 3{,}0 + 2{,}5 = 8{,}50 \text{ m}$$

$$\text{A.tot} = (2 * \text{spreiding}) * b = (2 * 3{,}0) * 8{,}50 = 51{,}00 \text{ m2}$$

Belasting van twee assen omgerekend naar een oppervlakte last:

$$\text{F.v45} = 150 * 1 = 150 \text{ kN}$$

$$\text{Q.v45} = \frac{\text{F.v45}}{\text{A.tot}} = \frac{150}{51{,}00} = 2{,}94 \text{ kN/m2}$$

Deze vlaklast wordt over een lengte van 6 meter op het metrodek geplaatst.

2.1.2 Belastingen vanuit de letter Lamed

Fundering op staal met een lijnlast van 60 kN/m1 per strook. De letter is op staal gefundeerd. De belasting spreidt in een richting.

Evenwijdig aan de strookfundering geldt dat er geen spreiding is. In de dwarsrichting vind wel een spreiding plaats.

$$\text{spreiding} = \frac{\text{h.grond.A}}{\tan(60)} = \frac{5{,}22}{\tan(60)} = 3{,}0 \text{ m}$$

b = 2*spreiding + 1,0 = 7,00 m

A.tot = 1,00 * b = 7,00 m2

Belasting van twee stroken omgerekend naar een oppervlakte last:

qk.fundering = 60,00 kN/m1

$$\text{Qk.fundering.A} = \frac{\text{qk.fundering}}{\text{A.tot}} = \frac{60{,}00}{7{,}00} = 8{,}57 \text{ kN/m2}$$

Deze vlaklast wordt over een lengte van 7,0 meter op het metrodek geplaatst.

2.3 Belastingen op hoge metrodek -900 mm NAP

2.3.1 Verkeersklasse 45

Het dek van de metrotunnel is berekend op verkeersklasse 45. Er wordt een situatie onderzocht waarbij een vrachtwagen met de drie assen op de tunnel wordt geplaatst. Deze assen zijn ieder 150 kN. De aslasten spreiden in twee richtingen over een hoek van 60 graden.

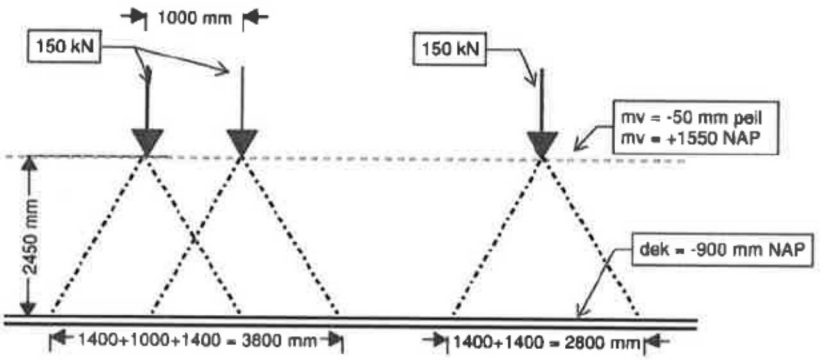

Achterassen:

In breedte richting geldt dat de belasting ook spreidt.

spreiding =	$\frac{h.grond.B}{\tan(60)} = \frac{2,45}{\tan(60)}$	=	1,4 m
b =	2 * spreiding +2,5 = 2 * 1,4 +2,5	=	5,30 m
l =	2 * spreiding + 1	=	3,80 m
A.tot =	l * b	=	20,14 m

Belasting van twee assen omgerekend naar een oppervlakte last:

F.v45 =	150 * 2	=	300 kN
Q.v45 =	$\frac{F.v45}{A.tot} = \frac{300}{20,14}$	=	14,90 kN/m2

Deze vlaklast wordt over een lengte van 3,8 meter op het metrodek geplaatst.

Vooras:

In breedte richting geldt dat de belasting ook spreidt.

b = 2 * spreiding +2,5 = 2 * 1,4 + 2,5 = 5,30 m

A.tot = (2 * spreiding) * b = (2 * 1,4) * 5,30 = 14,84 m2

Belasting van twee assen omgerekend naar een oppervlakte last:

F.v45 = 150 * 1 = 150 kN

$$Q.v45 = \frac{F.v45}{A.tot} = \frac{150}{14,84} = 10,11 \text{ kN/m2}$$

Deze vlaklast wordt over een lengte van 2,8 meter op het metrodek geplaatst.

2.3.2 *Belastingen vanuit de letter Lamed*

Fundering op staal met een lijnlast van 60 kN/m1 per strook. De letter is op staal gefundeerd. De belasting spreidt in een richting.

Evenwijdig aan de strookfundering geldt dat er geen spreiding is. In de dwarsrichting vind wel een spreiding plaats.

$$\text{spreiding} = \frac{h.grond.B}{\tan(60)} = \frac{2,45}{\tan(60)} = 1,4 \text{ m}$$

b = 2*spreiding + 1,0 = 3,80 m

A.tot = 1,00 * b = 3,80 m2

Belasting van twee stroken omgerekend naar een oppervlakte last:

qk.fundering = 60,00 kN/m1

$$Qk.fundering.B = \frac{qk.fundering}{A.tot} = \frac{60,00}{3,80} = 15,79 \text{ kN/m2}$$

Deze vlaklast wordt over een lengte van 3,80 meter op het metrodek geplaatst.

3 Gewichtsvergelijking tunneldek -3670 mm NAP

3.1 Huidige situatie

Er zijn vier berekeningen uitgevoerd met verschillende asposities. De maatgevende situatie is hieronder weergegeven:

qk.achteras =	5,04 kN/m1
l.achterassen =	7,00 m
qk.vooras =	2,94 kN/m1
l.vooras =	6,00 m1

Belasting vanuit het grondpakket en het eigen gewicht van de metrotunnel:

Q.pb.dek.A = 119,0 kN/m1

Weergave van de aslasten op het liggerschema:

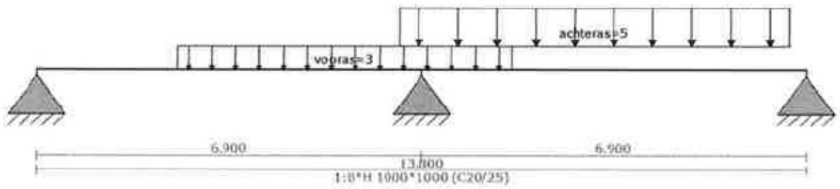

Karakteristieke momentenlijn met verkeersbelasting:

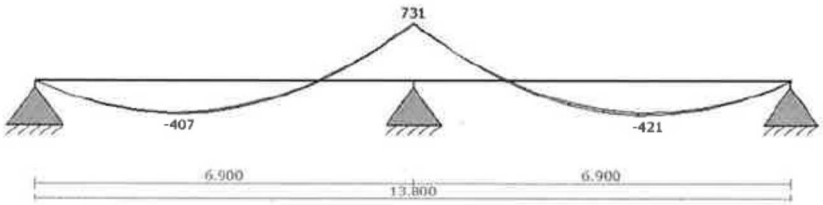

3.2 Nieuwe situatie

Geen verkeersbelasting meer gerekend. Belasting vanuit de letter Lamed volgens:

Q.pb.dek.A = 119,0 kN/m1

Qk.fundering.A = 8,57 kN/m2

Lengte fundering

$$\text{spreiding} = \frac{\text{h.grond.A}}{\tan(60)} = \frac{5{,}22}{\tan(60)} = 3{,}0 \text{ m}$$

links l = 1 + 1 + spreiding = 1 + 1 + 3,0 = 5,0 m

rechts l = spreiding * 2 + 1 = 3,0 * 2 + 1 = 7,0 m

Weergave fundering op de betonstrook.

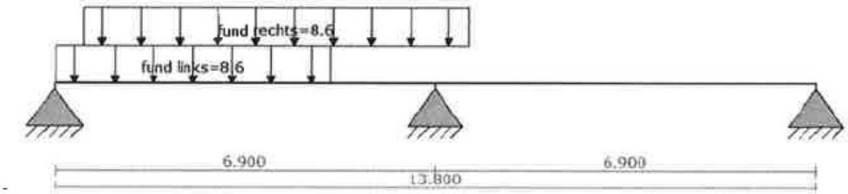

Karakteristieke momentenlijn met funderingsbelasting:

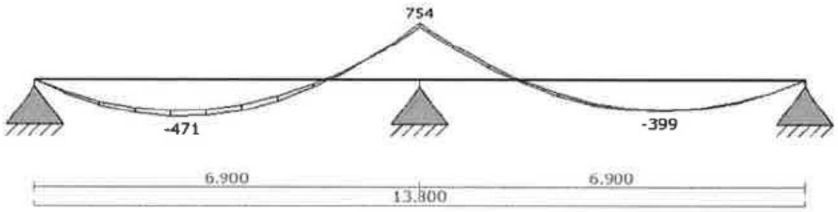

3.3 Conclusies

Toename van het veldmoment op de metrotunnel:

Med.oud = 421 kNm

Med.nieuw = 471 kNm

$$U.C = \frac{Med.nieuw}{Med.oud} = \frac{471}{421} = 1,12$$

Toename van het steunpuntsmoment op de metrotunnel:

Med.oud = 731 kNm

Med.nieuw = 754 kNm

$$U.C = \frac{Med.nieuw}{Med.oud} = \frac{754}{731} = 1,03$$

De toename van de momenten in de karakteristieke situatie op de metrotunnel is minimaal. Verreweg het grootste deel van de belasting op het dek betreft het grondpakket en het eigen gewicht van de buis.

Bovenstaande vergelijking is op basis van karakteristieke belastingen, wanneer er voor de nieuwe situatie wordt gerekend met belastingfactoren volgens de NEN8700 (bestaande bouw), zullen de rekenwaarde van de buigende momenten in de nieuwe situatie zeker lager uitvallen in vergelijking met de oorspronkelijk rekenwaarde van de buigende momenten.

4 Gewichtsvergelijking tunneldek -900 mm NAP

4.1 Huidige situatie

Er zijn vier berekeningen uitgevoerd met verschillende asposities. De maatgevende situatie is hieronder weergegeven:

qk.achteras =	14,90 kN/m1
l.achterassen =	3,80 m
qk.vooras =	10,10 kN/m1
l.vooras =	2,80 m1

Belasting vanuit het grondpakket en het eigen gewicht van de metrotunnel:

Q.pb.dek.B = 69,1 kN/m1

Weergave van de aslasten op het liggerschema maatgevend voor het steunpuntsmoment:

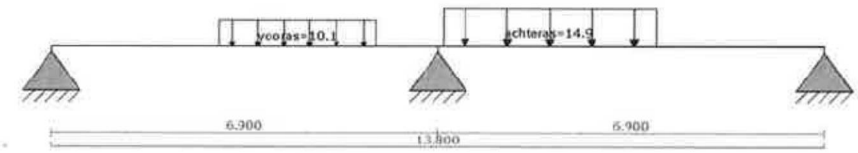

Weergave van de aslasten op het liggerschema maatgevend voor het veldmoment.

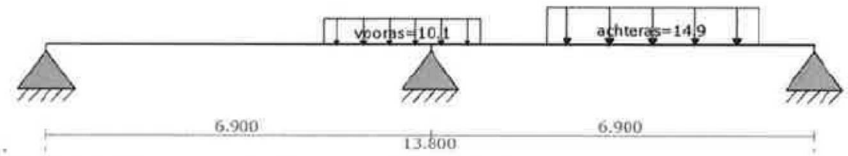

Karakteristieke momentenlijn met verkeersbelasting (weergave van maatgevende veldmoment):

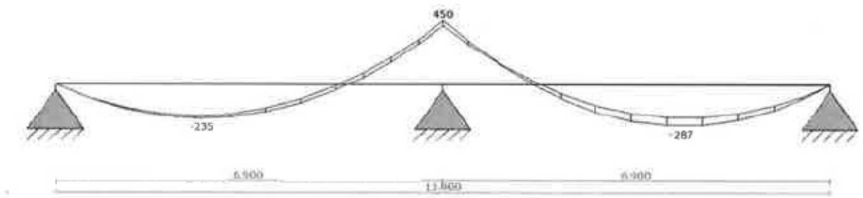

4.2 Nieuwe situatie

Geen verkeersbelasting meer gerekend. Belasting vanuit de letter Lamed volgens:

Q.pb.dek.B = 69,1 kN/m1

Qk.fundering.B = 15,79 kN/m2

Lengte fundering

$$\text{spreiding} = \frac{\text{h.grond.B}}{\tan(60)} = \frac{2{,}45}{\tan(60)} = 1{,}4 \text{ m}$$

links l = 1 + spreiding = 1 + 1,4 = 2,4 m

rechts l = spreiding * 2 + 1 = 1,4 * 2 + 1 = 3,8 m

Weergave fundering op de betonstrook.

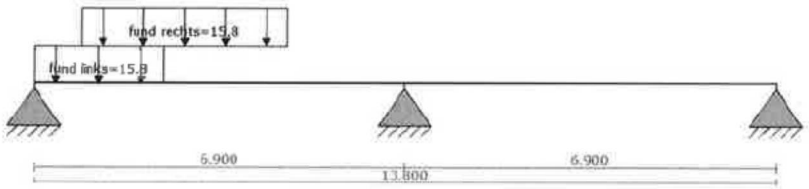

Karakteristieke momentenlijn met funderingsbelasting:

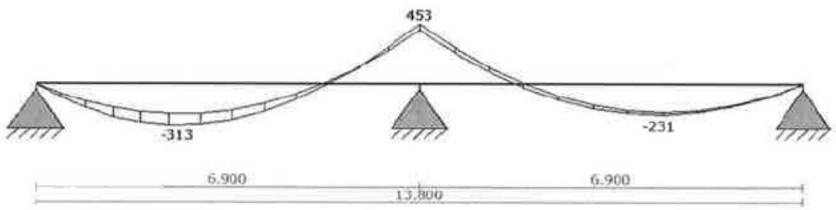

4.2 Conclusies

Toename van het veldmoment op de metrotunnel:

Med.oud = 287 kNm

Med.nieuw = 313 kNm

$$U.C = \frac{Med.nieuw}{Med.oud} = \frac{313}{287} = 1,09$$

Toename van het steunpuntsmoment op de metrotunnel:

Med.oud = 457 kNm

Med.nieuw = 453 kNm

$$U.C = \frac{Med.nieuw}{Med.oud} = \frac{453}{457} = 0,99$$

De toename van de momenten in de karakteristieke situatie op de metrotunnel is minimaal. Verreweg het grootste deel van de belasting op het dek betreft het grondpakket en het eigen gewicht van de buis.

Bovenstaande vergelijking is op basis van karakteristieke belastingen, wanneer er voor de nieuwe situatie wordt gerekend met belastingfactoren volgens de NEN8700 (bestaande bouw), zullen de rekenwaarde van de buigende momenten in de nieuwe situatie zeker lager uitvallen in vergelijking met de oorspronkelijk rekenwaarde van de buigende momenten.

Productie 55

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

Notitie / Memo

HaskoningDHV Nederland B.V.
Transport & Planning

Aan: Metro en Tram [redacted]
Van: [redacted]
Datum: 27 maart 2019
Kopie:
Ons kenmerk: BE5008T& PNT1810311502, d.d. 31 oktober 2018)
Classificatie: Projectgerelateerd

Onderwerp: Fundering Namenmonument op metrotunnel thv Waterlooplein

---

1. Inleiding

Het op te richten Namenmomument aan de Weesperstraat bevindt zich gedeeltelijk boven de metrotunnel en het station Waterlooplein. In het eerder beoordeelde ontwerp was een met trekankers verbonden damwand ten behoeve van een leidingsleuf en een aan het dek afdragende paalfundering voorzien.

In de notitie Beoordeling invloed fundering Namenmonument op metro Oostlijn/Waterlooplein (kenmerk BE5008T& PNT1810311502, d.d. 31 oktober 2018) zijn voorwaarden opgegeven waaronder aanleg van het Namenmonument mogelijk is zonder de stabiliteit en onderhoudbaarheid van de tunnel aan te tasten.

Door het vervallen van de leidingenstrook is geen verbinding met trekankers aan de tunnel meer nodig, maar draagt het monument nog wel verticaal op de tunnel af. Op 19 februari 2019 is met IMd overleg geweest over de aanpak hiervan en door IMd is een rapport opgesteld waarin een beschouwing is gemaakt van de invloed van de fundering van het monument op de tunnel. In voorliggende notitie zijn de besproken punt in het overleg samengevat en is een beoordeling gemaakt van de rapportage van IMd.

2. Beoordeling gewijzigd ontwerp

Uit het overleg met IMD op 19 februari is naar voren gekomen dat het niet meer nodig is een leidingsstraat langs het monument en over de tunnel aan te brengen. De horizontale verankering aan het station Waterlooplein is daardoor niet meer nodig. Omdat geen rekening hoeft te worden gehouden met volledige ontgraving tot het tunneldak, vervalt ook de noodzaak om de (paal)fundering van het Namenmonument in horizontale richting te verbinden met het dak. Wanneer voor leidingwerk ontgraving nodig is kan dit met een sleufkist worden uitgevoerd.

De raakvlakken van het Namenmonument met de metrotunnel beperken zich daardoor tot verticale belasting op de tunnel en inspecteerbaarheid en bereikbaarheid van de dilataties.

Ten aanzien van de verticale belasting op de tunnel is het volgende besproken:

- Omdat niet bekend is hoe het tunneldak gewapend is, heeft het de voorkeur een fundering op staal toe te passen. De belasting wordt hierdoor in de ondergrond gespreid en aangrijpen van geconcentreerde belasting op de tunnel wordt voorkomen.
- Het dak van het station en de tunnel is berekend op verkeersklasse 45. Daar waar het monument staat kan deze belasting niet aangrijpen. Daarom maakt IMd een vergelijking tussen de belasting en momenten op het dek met verkeersklasse 45 en met verticale belasting uit het Namenmonument.

Royal
HaskoningDHV

Ten aanzien van de bereikbaarheid van de dilataties is het volgende besproken:

- Om de dilataties bereikbaar te houden voor onderhoud heeft het de voorkeur een zone van 2 m aan weerszijde van de dilatatie vrij te houden. Wanneer een fundering boven de tunnel aanwezig is, is dit niet mogelijk. In de praktijk zijn de meeste dilataties echter niet bereikbaar zonder grote impact op de omgeving.

Door IMd is vervolgens het rapport TO-03 GWB Metrotunnel (kenmerk 4367-TO-03, d.d. 12-03-2019) opgesteld, waarin de belasting door de fundering op staal van het Namenmonument wordt vergeleken met de huidige toelaatbare verkeersklasse 45. Uit de beoordeling van dit rapport volgen de volgende opmerkingen:

1. De fundering van de letter heeft een breedte van 1 m. De belasting hieruit is gespreid in de ondergrond en vergeleken met een voertuig uit verkeerklasse 45 met een breedte van 2,5 m, waarvan de belasting in de ondergrond spreidt. Op de resterende breedte van 1,5 m naast de fundering wordt geen belasting gerekend. Hier moet (theoretisch) wel belasting worden gerekend. Op dit vlak is te gunstig gerekend. In het ontwerp is een afscheiding aanwezig rondom het monument waardoor hier in de praktijk geen belasting kan komen, zie oranje in figuur. Bovendien bevindt zich hier de stoep, waardoor hoge verkeersbelasting normaal gesproken niet zal optreden.
2. Er is een vergelijking gemaakt met één voertuig (de verkeerbelasting is in twee richtingen gespreid), terwijl de norm ervan uitgaat dat er voor en achter dit voertuig ook voertuigen aanwezig zijn. Het is daarom niet nodig spreiding in lengterichting in rekening te brengen. Op dit vlak is (veel te) ongunstig gerekend.

Bij verdelen van de bovenbelasting (450 kN/(2,5 x5) =36 kN/m^2 en vergelijken met de funderingsdruk van de fundering op staal (60 kN/m) dan moet om een kleinere verdeelde belasting te vinden deze in de breedte over 60/36 = 1,7 m verdeeld worden. Naast de letter moet nog een zone van 70 cm zonder belasting aanwezig zijn. Door de afscheiding van het monument van de omgeving is dit geen enkel probleem.

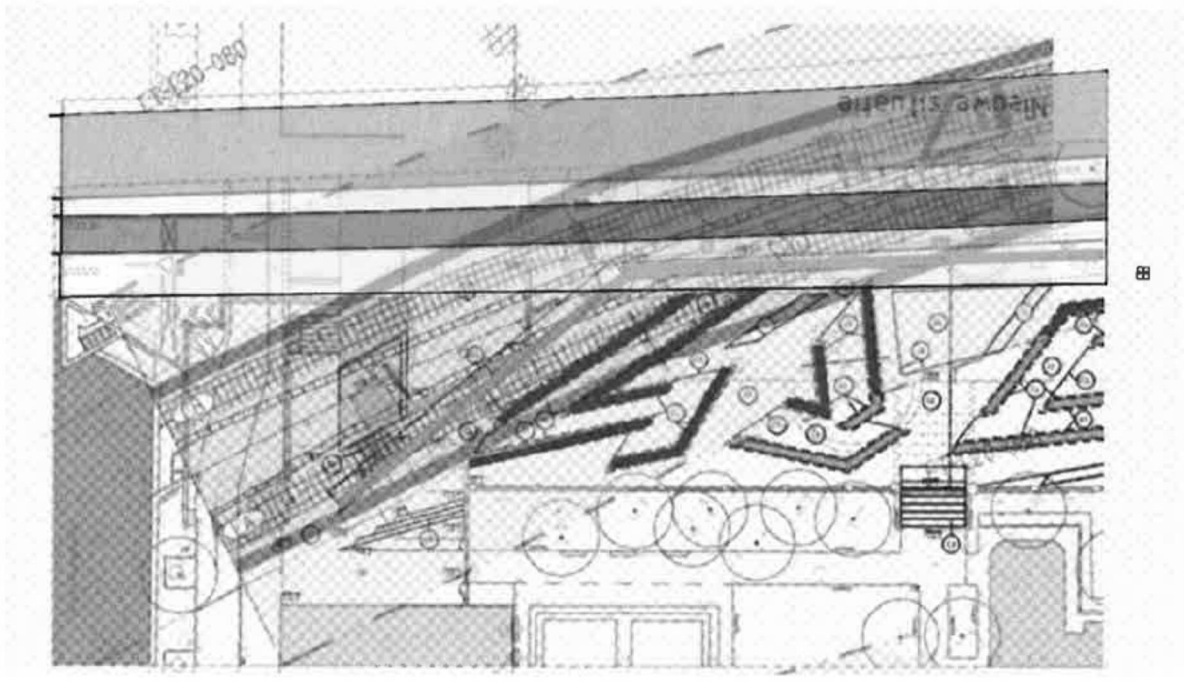

3. Advies

Wanneer een fundering op staal conform het opgestelde ontwerp wordt aangebracht, is voldoende verzekerd dat de belasting op de tunnel niet hoger wordt dan de huidige belasting door verkeersklasse 45. Levensduur en veiligheid van de tunnel worden daarmee niet aangetast door de fundering van het Namenmonument. Geadviseerd wordt daarom om de fundering op staal boven de tunnel volgens het huidige ontwerp toe te staan.

Ook in de bouwfase moet aan deze bovengrens van de belasting voldaan worden. Belasting door bouwverkeer en kranen moet passend zijn binnen VK45 en met een afstand van ten minste 0,7 m (praktisch 1 m) vanaf fundering, wanneer deze gerealiseerd is.

De bereikbaarheid van de dilataties neemt af wanneer de fundering van het Namenmonument boven de tunnel gerealiseerd is. In de praktijk zijn de dilataties door het bovenliggende maaiveldgebruik nauwelijks bereikbaar. Geadviseerd wordt daarom te accepteren dat de bereikbaarheid van de dilataties door het monument wordt belemmerd.

Productie 56

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

Notitie

HaskoningDHV Nederland B.V.
Transport & Planning

Aan: Metro en Tram, [redacted]
Van: [redacted]
Datum: 31 oktober 2018
Kopie: [redacted]
Ons kenmerk: BE5008T&PNT1810311502
Classificatie: Projectgerelateerd

Onderwerp: **Beoordeling invloed fundering Namenmonument op metro Oostlijn/Waterlooplein**

---

1 Inleiding

IMd Raadgevende Ingenieurs heeft een Technisch Ontwerp gemaakt voor de hoofddraagconstructie van het Holocaust Namenmonument te Amsterdam. De beoogde locatie van het monument is gelegen ten westen van de Weesperstraat tussen de Nieuwe Herengracht en de Nieuwe Keizersgracht. Een gedeelte van het monument, dat op palen wordt gefundeerd, zal zijn gesitueerd boven of in de veiligheidszone direct naast de metrotunnel en het metrostation Waterlooplein. Belastingen van een deel van het monument worden hierbij afgedragen op de tunnel. Daarnaast worden bestaande kabels en leidingen in een uit verankerde damwanden bestaand tracé dat langs de tunnel loopt verlegd.

Door Royal HaskoningDHV is het technische ontwerp beoordeeld in de notitie "Beoordeling ontwerp Holocaust Namenmonument in relatie tot metrotunnel" (kenmerk BE5008T&PNT1807201509, dd 20-juli-2018). In een overleg met Rijnboutt en IMd zijn ontwerpoverwegingen voor de realisatie van het monument en de mogelijkheden en beperkingen ten aanzien van de tunnel besproken.

Aan de hand van dit overleg en de reactie van IMd op onze bevindingen geven in deze notitie de mogelijkheden voor fundatie van het monument en de damwandconstructie aan. Hierbij beperken wij ons tot technische aspecten die de tunnel en het station aangaan en worden haalbaarheid en risico's voor de realisatie van het monument niet beoordeeld. Los van deze technische beschouwing dient door de eigenaar van de tunnel bepaald te worden of ingestemd kan worden met realisatie van constructieve verbindingen aan de tunnel.

2 Tunnel en station Waterlooplein

De tunnel is opgebouwd uit caissons die door middel van snijranden vanaf het maaiveld in de grond zijn neergelaten. De onderzijde van de vloer ligt op een niveau van NAP -12,07 m, op de eerste zandlaag. De verbinding tussen de caissons bestaat uit in het werk gestort beton, waarvoor in de bouw een vriestechniek is gebruikt (bron: De Amsterdamse Metro, pag. 20-25). De dikte van de wanden en het dek van de tunnel bedraagt circa 1,0 m, zie Figuur 2.

Er bevindt zich een ingang van het station Waterlooplein aan de zijde van de Nieuwe Herengracht. Hierdoor is bovenop de doorgaande tunnelbuis een verdeelhal en een ingang aanwezig, zie Figuur 1. De dikte van de wanden van de verdeelhal bedraagt circa 0,5 m.

Van de tunnel en het station zijn (globale) vormtekeningen beschikbaar, maar geen wapenings-tekeningen. Bovendien zijn er geen ontwerpberekeningen beschikbaar zodat ook niet bekend is op welke

belastingen de constructie is ontworpen. Het is hierdoor niet mogelijk de precieze sterkte van de wanden, het dek en de overige constructies te bepalen. Bij de beoordeling van de invloed van het Namenmonument op de geotechnische stabiliteit van de tunnel en de constructieve verbindingen aan de tunnel zijn daarom veilige aannamen gedaan. Indien meer gegevens bekend zijn van de constructie kan nauwkeuriger worden bepaald of een bepaalde wijziging van de constructie of belastingen al dan niet mogelijk is.

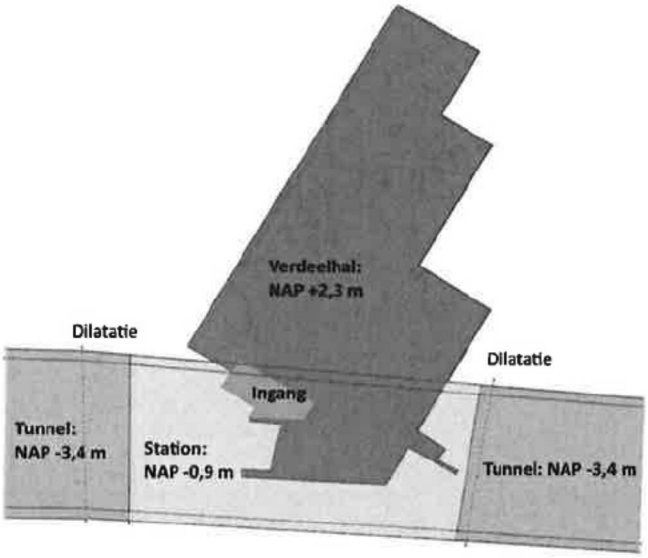

Figuur 1: Ligging Oostlijn ter plaatse van Namenmonument

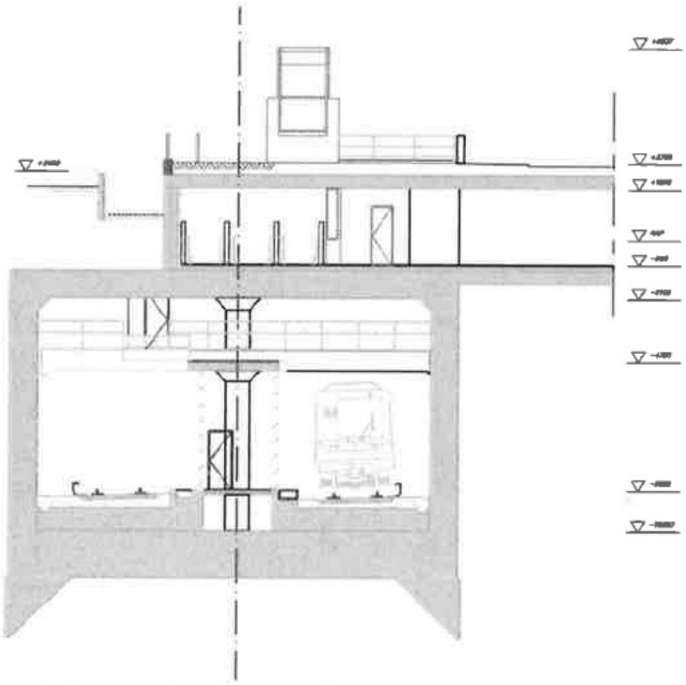

Figuur 2: Doorsnede tunnel en verdeelhal

3 Beoordeling beïnvloeding door Namenmonument

Beoordeeld is alleen de invloed op de tunnel. Er is niet beoordeeld of het ontwerp haalbaar of uitvoerbaar is en of de tunneleigenaar toestemming verleent voor het afdragen van belastingen op de tunnel. Beoordeeld is:

- Globale invloed op stabiliteit/evenwicht tunnel
- Globale invloed op duurzaamheid/onderhoudbaarheid van de tunnel
- Mogelijkheid om geconcentreerde drukkrachten (puntlasten of lijnlasten) op de tunnel af te dragen
- Mogelijkheid om trekverbindingen aan de tunnel te bevestigen

1. **Globale invloed op stabiliteit/evenwicht van de tunnel**
   Uit globale berekeningen volgt dat ontgraven ten behoeve van het aanbrengen van de damwanden en verankeringen mogelijk is onder de volgende voorwaarden:
   - Tot bovenzijde tunneldak (NAP -3,4 m)
   - Ontgravingen mogen alleen plaatsvinden als de tunnel in gebruik is zodat voldoende gewicht in de tunnel aanwezig is.
   - De freatische grondwaterstand ten behoeve van de ontgraving mag tot NAP -3,4 m verlaagd worden.
   - De stijghoogte in het 1ste watervoerende pakket mag niet beïnvloed worden.

   De totale belasting op de tunnel door het monument is niet significant. Vanuit oogpunt van stabiliteit is voorgenomen realisatie derhalve mogelijk.

2. **Globale invloed op duurzaamheid/onderhoudbaarheid van de tunnel**
   Voegen moeten inspecteerbaar en onderhoudbaar blijven. De voorwaarde hiervoor is:
   - Om de mootvoegen vanaf de buitenzijde bereikbaar te houden dient een zone van 2 m aan beide zijden van een mootvoeg vrijgehouden te worden van constructies.

3. **Geconcentreerde drukkrachten:**
   In het ontwerp dragen enkele palen (puntlasten) en damwanden (lijnlasten) belasting af op de tunnel.
   - Op dit moment is niet goed na te gaan wat de effecten zijn op de krachtswerking in de tunnelconstructie door het plaatsen van het monument op de tunnel. Verwacht wordt dat de wapening in het dek in de huidige situatie volledig is uitgenut. Een extra verticale belasting in het veld kun dus niet zondermeer worden opgenomen. Derhalve worden verticale puntlasten en lijnlasten alleen toegelaten boven de wanden van de tunnel en de verdeelhal en niet boven het dek (in het veld), tenzij rekentechnisch afdoende wordt aangetoond dat de bestaande constructie van de metro in staat is de extra belastingen uit het monument op te nemen.

4. **Trekkrachten:**
   In het ontwerp wordt ervan uitgegaan dat de damwanden ten behoeve van de kabel- en leidingenstrook worden verankerd aan de wanden van de verdeelhal (zie voor locatie figuur 1). Daarnaast wordt ten behoeve van het horizontale evenwicht de teen van de damwand op het dak van de verdeelhal gefixeerd met een UNP-profiel.
   - De constructie van de verdeelhal is niet precies bekend. Volgens het ontwerp worden de ankers aangebracht in een wand van ca. 500 mm dik. Door de ankers (in combinatie met ontgraving) wordt de wand tegengesteld belast ten opzichte van de oorspronkelijke belasting. Verwacht wordt dat de wand voor de nieuwe belastingsituatie onvoldoende gewapend is. Derhalve mag de verankering van de damwand niet zondermeer aan de

wanden van de verdeelhal worden bevestigd. Derhalve dient afdoende te worden aangetoond dat de belasting van 50 kN/anker resp. 40 kN/m volgend uit de voorgestelde bevestiging, kan worden opgenomen. Verankering in het midden van het dek van de verdeelhal is vanwege schijfwerking wel mogelijk.

- Ook indien de constructie aantoonbaar in staat is deze belasting te dragen, geldt onverminderd dat de wapening van de tunnel door de ankers en in het bijzonder bij het aanbrengen hiervan niet beschadigd mag worden. Hiertoe dient men:
    i. Wapening en andere ingestorte voorzieningen te detecteren en te vermijden.
    ii. Met lucht te boren en niet met diamant
    iii. Evt gaten in beton duurzaam af te dichten
- De constructie van de ingang van het station is niet precies bekend. Daardoor is onvoldoende zeker of deze in staat is ankerkrachten op te nemen. Het aanbrengen van verbindingen aan de ingang boven de verdeelhal (zie figuur 1) is daarom niet mogelijk.

4 Conclusies

Aanleg is onder bovengenoemde voorwaarden mogelijk zonder de stabiliteit en onderhoudbaarheid van de tunnel aan te tasten. Lokale afdracht van drukkrachten en het bevestigen van (trek)verankering is niet zonder meer mogelijk. Er dient rekentechnisch te worden aangetoond dat de bestaande constructie van de metro in staat is de extra belastingen uit het monument en/of de damwanden kan opnemen. Momenteel zijn onvoldoende gegevens beschikbaar en er zijn daarom veilige aannamen gedaan. Indien meer gegevens bekend zijn van de constructie kan nauwkeuriger worden bepaald of een bepaalde wijziging van de constructie of belastingen al dan niet mogelijk is.

Productie 57

Gemeente
Amsterdam

Memo

Aan	[redacted] Projectmanager Openbare Ruimte SDC/IB
Van	[redacted] Strategisch Assetmanager E&B, Metro en Tram
Onderwerp	Verbinden Holocaust Namenmonument aan metro infrastructuur
Kenmerk	CEB/OVG/19189
Kopie aan	[redacted]
	Beoordeling invloed fundering Namenmonument op metro Oostlijn/Waterlooplein, RHDHV
Bijlage(n)	BE5008T&PNT1810311502, 31-10-2018
Paraaf (intern)	
Datum	11 december 2018

Geachte heer [redacted] beste [redacted],

Naar aanleiding van uw aanvraag om het Holocaust Namenmonument te verbinden aan de metro infrastructuur nabij station Waterlooplein hebben wij deze als eigenaar van de metro infrastructuur getoetst aan ons beleid.

Metro en Tram (MET) hanteert een beleid waarbij in principe geen objecten van derden aan MET assets mogen worden verbonden. Wij staan dit alleen toe indien er een significant belang voor de gemeente Amsterdam is, alternatieven zijn afgewogen en voldaan wordt aan een aantal voorwaarden.

Belang
Er is een significant belang voor de gemeente Amsterdam om het Holocaust Namenmonument te installeren.

Alternatieven
- Voor het afdragen van belasting van het monument op de tunnel lijkt geen realistisch alternatief voorhanden. Wij staan dit daarom toe, onder onderstaande voorwaarden.
- Voor de verankerde damwanden dient door de aanvrager onderzocht te worden of er een oplossingsrichting / alternatief voorhanden is welke zonder gebruikmaking van vastmaking aan onze asset kan worden toegepast. De alternatieven dienen ten minste te worden vergeleken op de volgende aspecten:
    - Functionaliteit (voor de aanvrager)
    - Investerings-, beheer-, en onderhoudskosten van de aanvrager versus toename van de beheer-, en onderhoudskosten van MET.

Voorwaarden

- Indien blijkt dat vastmaken de enige optie is, dan dient door de aanvrager aangetoond / vastgelegd te worden dat:
    - er voldaan wordt aan de technisch inhoudelijke issues (zoals aangegeven in de beoordeling van RHDHV, kenmerk BE5008T&PNT1810311502)
    - indien er schade wordt veroorzaak (ook externe) dat deze volledig wordt opgevangen in het vastgemaakte object (en dus niet leidt tot schade aan onze object)
    - alle (toekomstige) risico's met betrekking tot het vastgemaakte object voor rekening komen van de aanvrager / eigenaar van het object
    - als het Namenmonument in de toekomst niet meer noodzakelijk is, de aanvrager dit op eigen kosten verwijdert en de kosten draagt van het in originele staat terug brengen van de assets van MET.
- De eigenaar van het vastgemaakte object dient zich rekenschap te hebben geven dat het vastmaken van een object aan een werkend systeem kan leiden tot negatieve effecten (zoals trillingen, etc.) voor zijn object en dat deze voor zijn risico zijn.

Bovenstaande afspraken dienen te worden vastgelegd in een overeenkomst. De komende tijd zullen wij deze overeenkomt vormgeven. De definitieve overeenkomst kan worden vastgesteld nadat bovenstaande analyse van alternatieven is gemaakt het ontwerp is beoordeeld en goedgekeurd.

Voor de verdere afhandeling van het proces en de beoordeling van documentatie wijzen wij een contactpersoon aan. Deze zal ook de kosten voor dit proces met u afstemmen.

Bovenstaand proces loopt parallel aan de beoordeling van de vergunning in het kader van de Wet Lokaal Spoor. Hierover wordt u apart geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Strategisch Assetmanager E&B
Metro en Tram

Productie 58

[redacted]

Onderwerp: FW: Namenmonument

Van: [redacted]
Onderwerp: Namenmonument
Datum: 10 mei 2019 om 1:13:54 PM CEST
Aan: [redacted]

Dag [redacted]
Je vroeg om mijn achtergrond. Ik ben HTS-ingenieur (Ing) Weg- en Waterbouwkunde (tegenwoordig heet dat Hydraulic Engineering) en was tijdens de aanleg van de metro oostlijn vanuit Ballast Nedam gestationeerd bij Cospoor v.o.f. Een vennootschap onder firma dat samengesteld was uit enkele grote aannemers ten behoeve van de metrobouw. Mijn functie was werkvoorbereider en heb naast mijn deelname aan de metrobouw in die functie op verschillende projecten gestaan w.o. oliesteigerbouw en bruggen. Mijn taak was de planning, onderaannemer en constructeur bij ter plaatse gesignaleerde problemen. Om een indicatie te geven van het niveau van deze opleiding; de tijdens de metrobouw ontstane problemen werden door een HTS-ingenieur (Ing. [redacted]) opgelost. Deze problemen betroffen betonberekeningen, bekistingsberekeningen maar ook voorkomende verzakkingen en kademuren. Ik was dan ook nauw betrokken bij de problemen toen de metrocaissons afgezonken werden bij dit trace langs het voorm. zusterhuis. We hielden ons hart vast of de fundering van het huis het zou houden. Dus ik ben bekend met de instabiliteit van de onderlaag.

Er is nog iets wat mij opvalt in de gehele gang van zaken. Op staal bouwen is uiteraard vele malen goedkoper dan heien. Dus het bespaart de stichting wellicht een miljoen euro. Menig oud huis in Amsterdam werd op staal gebouwd. Grote woonhuizen en gebouwen werden op kleef gefundeerd. Dus dat houdt wel een tijdje stand. (Men is pas begonnen met heien naar de eerste zandlaag in ca het jaar 1550. Gebouwen op staal gefundeerd zijn er niet meer.) En tot het moment van overdracht aan de gemeente Amsterdam zal er zeker niets gebeuren. Daar het een continu vibrerende constructie betreft gaat een keer de ellende komen en zit de gemeente met de 'gebakken peren'. Ik weet niet hoe het gehele constructieproces zich ontwikkeld heeft maar ik begrijp werkelijk niet dat hier niet naar gekeken is en vermoed dat het een beetje verdonkeremaand is om lastige vragen te voorkomen. (Na ons de zondvloed....)
Mijn advies is, indien mogelijk, mijn visie wel voor te leggen aan een terzake kundige TU-ingenieur of architect. Eventueel dit samen met de Diaconie.

Indien bij de constructieberekeningen van het ontwerp van het monument, en vooral het wijzigen van onderheien naar 'op staal' bouwen, in de berekeningen geen rekening gehouden is met de naast gelegen panden dan is dat zeker een omissie van het comite. Gezien de grote belangen acht ik de kans groot dat de rechter de gemeente zal vragen om nog eens goed naar het geheel te kijken of dit wel zo verantwoord is i.v.m. de veiligheid van de constructie van het monument zelf en de belendende percelen.

Met groet,

[redacted]

Productie 59

[redacted]

Onderwerp: FW: visie fundering namenmonument.

Van: [redacted]
Onderwerp: visie fundering namenmonument.
Datum: 9 mei 2019 om 2:21:35 PM CEST
Aan: [redacted]

Dag [redacted],

Hierbij mijn antwoord.
Ik heb de stukken bestudeerd. De Ballast-Nedam benaderen zal niet veel zin hebben. De deskundigen waren ouder dan ik en de berekeningen zien er zover ik na kan gaan er acceptabel uit. Je zal met een kei van een deskundige moeten komen, wil je deze berekeningen kunnen aanvechten.

Wat wel erg vreemd is dat er nergens gesproken wordt over het effect van trillingen die de constructie als geheel zal veroorzaken. Het is net als bij een groot schip met zeilen in de wind. Deze trillingen zullen naar gelang de weersgesteldheid nul tot zeer hevig plaatsvinden. Ik ben van mening dat de gehele constructie zelf het hierdoor al geen 10 jaar onbeschadigd gaat volhouden. Dat continue wrikken aan de bevestigingsbouten gaat een keer mis. Over tien jaar zal m.i. het hele monument een bouwval zijn. Daar de constructie niet aan de metrobuis bevestigd is zal dit niet zo een groot probleem opleveren voor de buis zelf. Ik zie wel heel grote problemen voor het terrein en aangrenzende gebouwen van de Diaconie. Ik heb begrepen dat er eerst werd gedacht aan onderheien met palen. Dus dan wordt het gewicht en de krachten voornamelijk van boven naar beneden naar de onderliggende zandlaag afgeleid. Nu het monument op staal wordt gefundeerd zal de grond continu in min of heviger mate in trilling worden gebracht. Bij ieder zuchtje wind en vooral storm. Zeker versterkt door het windgat dat nu gaat ontstaan door het monument aan de ene kant en de studentenflat aan de andere kant. De krachten zullen nu voornamelijk schuin horizontaal worden opgenomen en afgevoerd. Bovendien zullen de krachten richting metrobuis op de wand van de metrobuis afketsen en de krachten richting Diaconie alleen maar versterken. Allereerst zal het aangrenzende hekwerk van de Diaconie afschuiven. Maar het ergste is dat de funderingspalen onder de aangrenzende gebouwen (Hudson en vm zusterhuis) zeker onderuit gaan schuiven met alle gevolgen van dien. Kijk maar naar de schade die continue af- en aanrijdende vrachtwagens over de grachten hebben veroorzaakt aan de funderingen van huizen en kades. Nu het eigenlijk te laat is, ziet onze slimme en altijd waakzame gemeenteraad dit in. Of aan een drukbereden dijkweg. Denk aan spoorverzakkingen in veengebieden. Horizontale druk is veel lastiger in te schatten dan een verticale puntbelasting. Bovendien zit niet erg diep onder het maaiveld een vele metersdikke veenlaag. Dat is gewoon trillend blubber.
Voor herstel van de genoemde gevels is er onvoldoende ruimte tussen de gevel en het monument. Bovendien gaat het geld, maar dan ook zeer veel geld kosten. Maar dan is het NAC al lang vertrokken en niet meer verantwoordelijk voor de consequenties.

Ik heb ook begrepen dat de belasting/gewicht van de constructie 1,5 keer zo hoog is als eerder is aangegeven. Daar - heb ik begrepen- uiteindelijk gekozen is voor een fundering op staal en dus sprake is van een relevante bouwkundige wijziging acht ik een herziening van de berekeningen met in achtneming van de trillingsverwachtingen en nieuwe inzichten op de grachten zeer noodzakelijk.

In ieder geval is het wel zo correct om de Diaconie te waarschuwen dat genoemde problemen in de nabije toekomst mogelijk en zeer realistisch zijn. Mijn advies aan hen zou zijn om een actueel rapport op te laten maken en dat bij de gemeente deponeren voor eventuele schadeclaims in de toekomst.

Ik hoop je hiermede geholpen te hebben. Ik laat je weten als me nog wat te binnen schiet.

Met groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 8 mei 2019 15:14
Aan: [redacted]
Onderwerp: Fwd: Bijlagen M&T

dag [redacted], deze stukken kreeg ik vanochtend en gaan over de metrobuis techniek etc.
Kun jij hier iets mee of wie zou hier iets mee kunnen? ik hoor graag, [redacted]

Productie 60

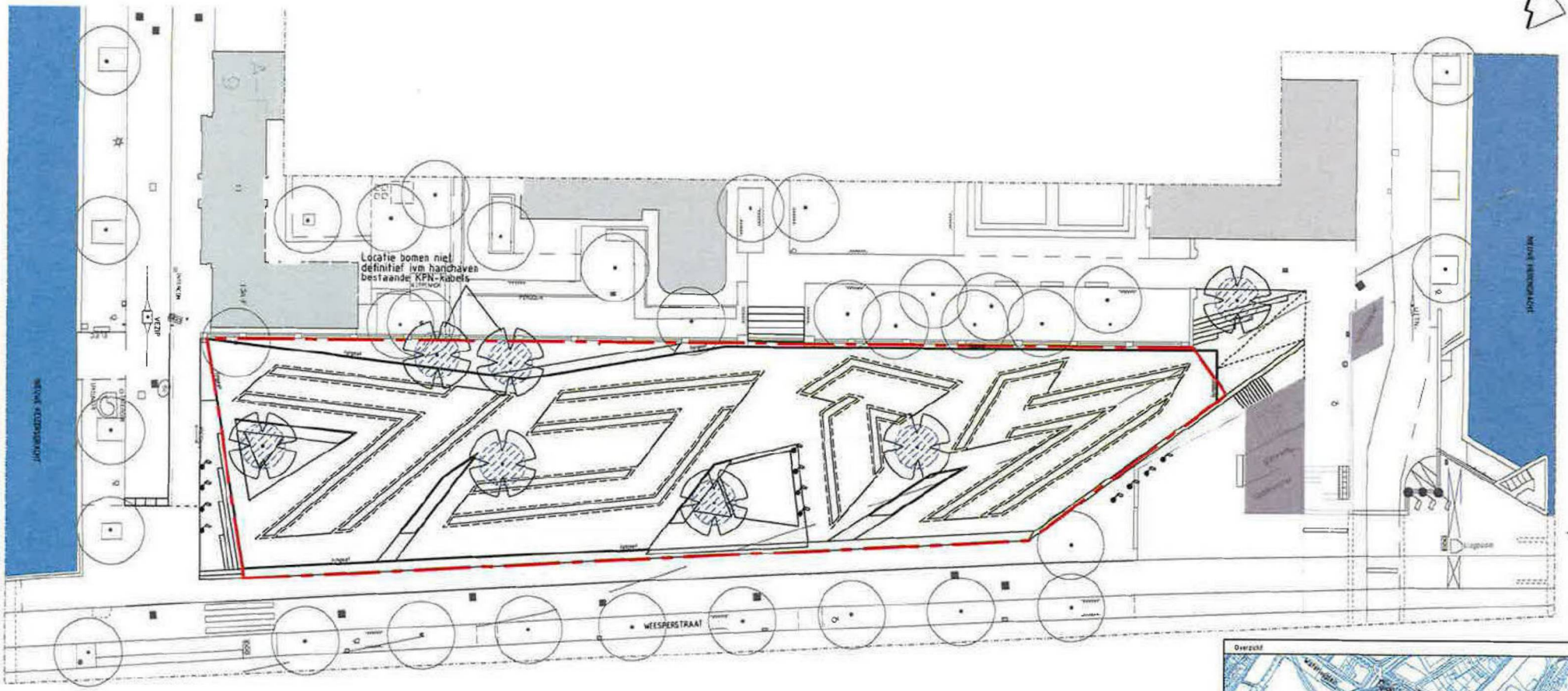

Bijlage

Opstalrecht

Kadastraal object
ASD11 O 03958 (gedeeltelijk)

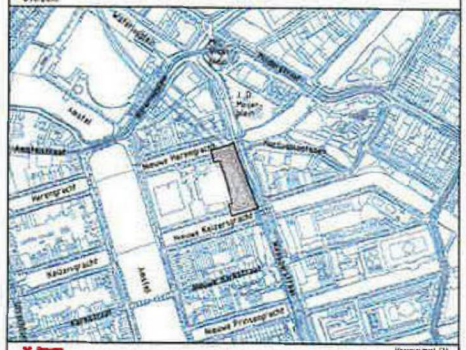

Ingenieursbureau

Opdrachtgever: Stadsdeel Centrum			
Project: Namenmonument			
Onderdeel: Bijlage; Opstalrecht			
Status: Definitief	Fase: -	Behoort bij Contract	Schaal: -
Opsteller: [redacted]	Goedgekeurd en vrijgegeven: [redacted]	Paraaf:	Datum: 2019-10-30 / Formaat: -
Projectnummer: 1982	Tekeningnummer: 1982-04	Bladnummer: 1	Aantal bladen: 1 / Wijziging:
Auteursrechten voorbehouden		Documentnr:	Plotdatum: PLTD
Bestandsnaam: resz			

Productie 61

Gemeente
Amsterdam

Overeenkomst Nationaal Holocaust Namenmonument

De ondergetekenden:

1. De publiekrechtelijke rechtspersoon **de gemeente Amsterdam**, met zetel te (1011 PN) Amsterdam, Amstel 1, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de Burgemeester, hierna te noemen: "de Gemeente"

   en

2. De stichting **Stichting Nederlands Auschwitz Comité**, gevestigd te [redacted], ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200647, rechtsgeldig vertegenwoordigd door dhr. [redacted] hierna te noemen; "het NAC"

Gezamenlijk te noemen: "Partijen"

NEMEN HET VOLGENDE IN AANMERKING:

a. De Stichting het Nederlands Auschwitz Comité (hierna: "het NAC") heeft het initiatief genomen voor de realisatie in Amsterdam van het 'Nationaal Holocaust Namenmonument' (hierna: "het Namenmonument") ter herdenking en herinnering van circa 102.000 Nederlandse Joodse en circa 220 Nederlandse Sinti en Roma slachtoffers van de Holocaust die tijdens de tweede wereldoorlog in concentratie- en vernietigingskampen zijn omgekomen, alsook zij die zijn omgekomen tijdens transporten of dodenmarsen en waarvan geen graf bekend is;

b. Het NAC heeft de Gemeente verzocht mee te werken aan een locatie in Amsterdam voor het Namenmonument; op 22 juni 2016 heeft de gemeenteraad van de gemeente Amsterdam ingestemd met de keuze voor een locatie ter plaatse van de "Weesperstraatstrook";

c. Het NAC heeft architectenbureau 'Studio Daniel Libeskind' opdracht gegeven een ontwerp voor het Namenmonument te maken. Het Namenmonument omvat vier Hebreeuwse letters die samen het woord weergeven, dat 'In herinnering aan' betekent en bestaat uit een door bezoekers te betreden labyrint van gangen met aan beide zijden ca. 2.30 meter hoge bakstenen muren. Op elk van de circa 102.220 stenen wordt een naam, geboortedatum en de leeftijd bij overlijden gegraveerd, zodanig dat de namen van de slachtoffers goed leesbaar zijn. De muren met namen dragen vier objecten van spiegelend

roestvast staal;

d. Het Namenmonument is ontworpen en zal worden gerealiseerd in opdracht van en voor rekening en risico van het NAC

e. De Gemeente is eigenaresse van het grondperceel waarop het Namenmonument zal worden gerealiseerd ('het Terrein'); partijen zullen voorafgaand aan de bouw van het Namenmonument een zelfstandig recht van opstal (doen) vestigen ten behoeve van het NAC waardoor het NAC eigenaresse wordt van het Namenmonument;

f. Partijen hebben over de voorwaarden van het zelfstandig opstalrecht overeenstemming bereikt, de concept akte opstalrecht met de tekening van het Terrein is als **Bijlage 1** aan deze overeenkomst gehecht;

g. Het NAC heeft op 21 september 2017 onder nummer 3210991 een aanvraag omgevingsvergunning voor de bouw van het Namenmonument bij de Gemeente (stadsdeel Centrum) ingediend; de Gemeente (stadsdeel Centrum) heeft op 27 december 2017 de omgevingsvergunning onder nummer 3210991 onder voorwaarden verleend;

h. Partijen wensen in deze overeenkomst afspraken te maken over de inrichting van de openbare ruimte rond het Namenmonument waarvan de Gemeente eigenaresse is en blijft, de vestiging van een zelfstandig recht van opstal voor het Namenmonument ten behoeve van het NAC en voorts over het beheer en onderhoud van het Namenmonument door de Gemeente;

PARTIJEN ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN:

1. DEFINITIES

In deze Overeenkomst hanteren partijen de navolgende definities:

a. BLVC-plan: het door de Gemeente goedgekeurde plan voor de Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie ("BLVC") benodigd in verband met de aanvraag van de wior vergunning.

b. Inrichtingstekening: weergave van de tussen partijen overeengekomen inrichting van de openbare ruimte grenzend aan het terrein waarop het Namenmonument wordt gerealiseerd. De Inrichtingstekening maakt als **Bijlage 2** onderdeel uit van deze Overeenkomst.

c. Namenmonument: het monument voor de slachtoffers van de holocaust dat op het terrein wordt gerealiseerd, zoals omschreven in de overwegingen a. en c. en waarvoor op 27 december 2017 door de gemeente (stadsdeel Centrum) onder nummer 3210991 een omgevingsvergunning is verleend, inclusief de inrichting van

het maaiveld van het terrein tot en met het hekwerk / de ommuring die de begrenzing van het monument aangeeft.

d. Opstalrecht: het ten behoeve van het NAC te vestigen zelfstandige recht van opstal voor het Namenmonument, waardoor het NAC vanaf het moment van bouw/realisatie eigenaresse is van het Namenmonument; partijen hebben hiertoe overeenstemming bereikt over de voorwaarden die zijn vastgelegd in de concept-akte van opstal die als Bijlage 1 onderdeel uitmaakt van deze Overeenkomst.

e. Stichtingskosten: alle kosten (inclusief BTW) voor het ontwerp, voorbereiding, realisatie en oplevering van het Namenmonument, inclusief alle bijbehorende legeskosten. Hieronder zijn onder meer begrepen de kosten die verband houden met het functievrij maken van het terrein (met uitzondering van de in artikel 3.2 genoemde kosten), de inrichting van de openbare ruimte van het terrein, zoals aangegeven op de te tekening bij de concept akte van opstal (Bijlage 1) de kosten van tijdelijke maatregelen tijdens de bouwwerkzaamheden.

f. Terrein: het grondperceel waarop het Namenmonument wordt gerealiseerd en waarvoor het opstalrecht wordt gevestigd, zoals op de tekening behorend bij de concept akte van opstal (Bijlage 1) is aangegeven.

g. Werkterrein: het grondperceel dat als werkterrein aan het NAC in gebruik zal worden gegeven ten behoeve van de realisatie van het Namenmonument, zoals aangegeven op de tekening (**Bijlage 3**).

2. ALGEMENE VERPLICHTINGEN VAN HET NAC

2.1 Het NAC is als eigenaresse (opstalgerechtigde) van het Namenmonument opdrachtgever voor de realisatie van het Namenmonument conform de verleende omgevingsvergunning. Het NAC is uit dien hoofde voor eigen rekening en risico verantwoordelijk voor de uitvoering van alle voor de realisatie van het Namenmonument benodigde werkzaamheden en de betaling van de Stichtingskosten, behalve voor de in artikel 3.2 genoemde werkzaamheden die de Gemeente voor eigen rekening zal uitvoeren.

2.2 Uit het opdrachtgeverschap van het NAC zoals genoemd in artikel 2.1 vloeien voor het NAC in ieder geval – derhalve niet uitsluitend – de volgende taken en verantwoordelijkheden voort:

a. de tijdige en volledige indiening en het verkrijgen van alle voor de realisatie van het Namenmonument benodigde aanvragen, vergunningen en toestemmingen bij alle betrokken instanties.

b. De opdrachtverlening aan alle voor de realisatie van het Namenmonument benodigde derden, zoals de architect(en), adviseurs en aannemer(s).

c. Het opstellen van een actuele en realistische detailplanning van alle benodigde werkzaamheden voor de realisatie en de oplevering van het Namenmonument.

3. ALGEMENE VERPLICHTINGEN VAN DE GEMEENTE

3.1 De Gemeente begeleidt het NAC bij de aanvragen van de voor de realisatie van het Namenmonument benodigde vergunningen en toestemmingen en zal de coördinatie met de nutsbedrijven verzorgen. Het NAC zal voor eigen rekening de verschuldigde leges voldoen.

3.2 De Gemeente zal na verlening van de benodigde onherroepelijke vergunning(en) de navolgende werkzaamheden voor eigen rekening (laten) uitvoeren:

- Aanleg van de maaiveldinrichting grenzend het Terrein, inclusief de kap en herplant van de bomen, conform de Inrichtingstekening, en inclusief de plaatsing van beveiligingscamera's met bekabeling;
- Omleggen van kabels en leidingen;
- Kap van de bomen van de bomen op het Terrein;
- Verwijderen van het Dankbaarheidsmonument en het Vaz Diazmonument van het Terrein;
- Het verplaatsen van twee ondergrondse afvalcontainers inclusief betonputten;
- Verwijderen van de zitbanken, de lichtmasten inclusief de bekabeling en de Mupi;
- Het slopen van de trap naar de Hoftuin;
- Het aanleggen van een tijdelijke trap naar metrostation;
- Het slopen van de gemetselde boombakken, met dien verstande dat de sloop vanwege de samenhang met de aan te brengen grondkering door het NAC uitgevoerd zal worden. De gemeente vergoedt de kosten, waarover voor aanvang van de werkzaamheden overeenstemming moet worden bereikt.

3.3 De Gemeente is verantwoordelijk voor de aanvraag van de kapvergunning(en) van de op het Terrein en voor de openbare ruimte grenzend aan het Terrein aanwezige bomen.

3.4 De Gemeente is voor haar rekening verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid bij de opening van het Namenmonument.

3.5 De Gemeente is vanaf de opening van het Namenmonument naar haar eigen oordeel en inzicht verantwoordelijk voor de beveiliging van het Namenmonument.

3.6 De Gemeente zal naar haar eigen oordeel en inzicht het onderhoud en het beheer van het Namenmonument op zich nemen, zoals nader uitgewerkt in artikel 7 van de Overeenkomst.

3.7 Het Terrein waarop het Namenmonument wordt gerealiseerd zal gedurende de openingstijden de status 'openbare ruimte' behouden, dat wil zeggen dat het Terrein gedurende de door de Gemeente vast te stellen openingstijden voor een ieder toegankelijk is en dat de gemeentelijke APV van toepassing is.

4. OPSTALRECHT

4.1 Met de ondertekening van deze overeenkomst verbindt de Gemeente zich tot het vestigen van het Opstalrecht, aan het NAC conform aangehechte concept-akte (bijlage 1) uiterlijk op het moment dat het Werkterrein door het NAC in gebruik wordt genomen overeenkomstig het bepaalde in artikel 5 van de Overeenkomst. Het NAC verbindt zich tot het aanvaarden van het Opstalrecht conform de concept-akte (bijlage 1).

4.2 Het NAC draagt de kosten voor het vestigen van het Opstalrecht en is verantwoordelijk voor het doen vestigen van het Opstalrecht. Het NAC heeft het recht de projectnotaris te kiezen.

5. VOORWAARDEN GEBRUIK WERKTERREIN DOOR HET NAC

5.1 De Gemeente zal als eigenaresse van het Werkterrein, voorafgaand aan de bouw van het Namenmonument, het NAC schriftelijk toestemming verlenen voor ingebruikname van het Werkterrein ten behoeve van de bouw van het Namenmonument. De Gemeente verleent genoemde toestemming uitsluitend indien tenminste aan de volgende voorwaarden is voldaan:

a. de omgevingsvergunning(en) voor de realisatie van het Namenmonument zijn onherroepelijk geworden, tenzij door of namens het college van B&W schriftelijk wordt ingestemd met de beschikbaarstelling van het Werkterrein voor de bouw voorafgaand aan het onherroepelijk worden van de omgevingsvergunning(en);

b. de Gemeente heeft de in artikel 3.2 genoemde werkzaamheden uitgevoerd;

c. het Opstalrecht is gevestigd;

d. de wior-vergunning is verleend, inclusief goedgekeurd BLVC-plan;

e. de Gemeente heeft voldoende zekerheid verkregen dat het NAC na de start van de bouw, het Namenmonument in één bouwstroom zal realiseren conform de door het NAC opgestelde detailplanning. Het NAC zal door middel van een accountantsverklaring hebben aangetoond dat zij tenminste 80% van de Stichtingskosten heeft verworven, zodat voldoende zeker gesteld is dat de bouw van het Namenmonument regelmatig en in één bouwstroom gerealiseerd kan worden, rekening houdend met door het NAC tijdens de bouw van het Namenmonument aanvullend nog te werven fondsen;

6. OPLEVERING NAMENMONUMENT

6.1 Het NAC zal de Gemeente als (toekomstig) beheerder van het Namenmonument bij de oplevering door de aannemer(s) betrekken en de Gemeente uitnodigen aanwezig te zijn bij de opname ten behoeve van de oplevering.

6.2 Het NAC zal een lijst opstellen van gebreken die door de aannemer(s) dienen te worden hersteld voordat tot goedkeuring van het werk en (eind)oplevering van het Namenmonument aan het NAC kan worden overgegaan. Het NAC zal de Gemeente een kopie van deze lijst verstrekken.

6.3 Indien de Gemeente van oordeel is dat gebreken die bij de opname zijn geconstateerd van wezenlijke invloed zijn op het onderhoud en beheer van het Namenmonument door de Gemeente zoals bedoeld in artikel 7 van de Overeenkomst dan deelt zij dat zo spoedig mogelijk en schriftelijk mede aan het NAC. Het NAC zal zich inspannen deze gebreken te laten herstellen door de aannemer. Het NAC zal de Gemeente informeren over het uitgevoerde herstel van gebreken alvorens zij het werk goedkeurt en als opgeleverd beschouwt.

6.4 De Gemeente dient schriftelijk in te stemmen met de oplevering van het Namenmonument aan het NAC. De Gemeente zal haar instemming aan de oplevering in ieder geval onthouden indien het Namenmonument ten tijde van de oplevering de in artikel 6.3 genoemde gebreken vertoont die van invloed zijn op het onderhoud en beheer van het Namenmonument door de Gemeente zoals bedoeld in artikel 7 van de Overeenkomst. Indien het NAC desondanks instemt met de eindoplevering is de verplichting van de Gemeente tot het uitvoeren van het beheer en onderhoud van het Namenmonument opgeschort totdat de gebreken zijn hersteld.

7. BEHEER EN ONDERHOUD

7.1 Het NAC zal het Namenmonument onderhouden tot het einde van de onderhoudstermijn zoals overeengekomen met de aannemer(s), onverminderd het bepaalde in dit artikel. De Gemeente en het NAC zullen gezamenlijk bepalen vanaf welk moment de Gemeente het onderhoud en beheer van het Namenmonument van het NAC overneemt, rekening houdend met het bepaalde in artikel 7.2.

7.2 De Gemeente neemt het beheer en onderhoud van het Namenmonument niet eerder op zich dan nadat het Namenmonument door de aannemer(s) aan het NAC is opgeleverd en nadat de Gemeente hiermee schriftelijk heeft ingestemd. Het onderhoud gaat niet eerder over dan nadat de relevante onderhoudstermijnen die het NAC met de aannemer(s) is overeengekomen zijn verstreken.

7.3 Het NAC stelt de Gemeente in de gelegenheid na de termijn genoemd in artikel 7.2 het Namenmonument te onderhouden en te beheren. Hieronder wordt mede begrepen het verschaffen van toegang tot het Namenmonument en het geven van inzage in alle voor het onderhoud en beheer relevante documentatie en informatie in het bezit van NAC dan wel waar NAC toegang toe heeft. Het NAC verschaft de Gemeente bij eerste gelegenheid en op eigen initiatief de relevante documentatie voor het onderhoud en beheer en verschaft indien nodig op eerste verzoek van de Gemeente aanvullende informatie.

7.4 De Gemeente zal het Namenmonument naar eigen oordeel en inzicht onderhouden en beheren, binnen het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde budget. De Gemeente is niet verplicht bij het onderhoud van het Namenmonument de onderhoudsvoorschriften van aannemers en leveranciers na te leven, maar zal zich inspannen deze voor zover praktisch en financieel redelijkerwijs mogelijk na te leven.

7.5 Het NAC vrijwaart de Gemeente voor eventuele schade aan het Namenmonument als gevolg van het onderhoud en beheer aan het Namenmonument, behoudens de gevallen waarin de Gemeente een ernstig verwijt kan worden gemaakt.

7.6 Het NAC behoudt het recht voor eigen rekening aanvullend onderhoud en/of herstelwerkzaamheden aan het Namenmonument uit te voeren. Voordat het NAC daartoe over gaat, zal het NAC de Gemeente daaromtrent informeren.

7.7 Indien het Namenmonument door een calamiteit, molest of andere omstandigheden zodanig beschadigd raakt dat herstel niet binnen het ter beschikking gestelde budget kan worden uitgevoerd, treden partijen met elkaar in overleg over de mogelijkheden tot herstel van de schade. De Gemeente behoudt zich alsdan het recht voor schade niet of niet geheel te herstellen.

7.8 Het NAC zal als eigenaar en opdrachtgever voor de realisatie van het Namenmonument op eerste verzoek van de Gemeente aanspraak maken op haar rechten uit de overeenkomsten die zij heeft gesloten met de adviseurs en/of aannemers, zoals garanties, onderhoudsbepalingen en herstelverplichtingen. De Gemeente is in geen geval gehouden een gebrek te herstellen ten aanzien waarvan het NAC herstel bij een derde partij kan vorderen.

8. INTELLECTUELE EIGENDOM

8.1 Het is de Gemeente te allen tijde toegestaan beeldmateriaal van het Namenmonument (foto's, filmmateriaal e.d.) te gebruiken, ongeacht het medium of het doel van het gebruik. Het NAC zal de benodigde schriftelijke toestemming(en) van de rechthebbende(n), zoals de architect(en) tijdig verschaffen. Het NAC vrijwaart de Gemeente van aanspraken van de rechthebbende(n) voor het gebruik zoals in dit artikel bedoeld.

8.2 Het NAC zorgt er daarnaast voor dat de Gemeente ten behoeve van de uitvoering van het onderhoud en beheer kan beschikken over alle documenten en rechten die daarvoor noodzakelijk zijn, waaronder de rechten zoals bedoeld in artikel 9.3 van de "*Consultancy Agreement, HOLOCAUST NAMES MEMORIAL AMSTERDAM*" d.d. 5 september 2017.

9. INGANGSDATUM EN LOOPTIJD OVEREENKOMST

9.1 Deze overeenkomst gaat in na ondertekening door partijen.

9.2 Beide partijen zijn ieder voor zich gerechtigd de overeenkomst te beëindigen door schriftelijke opzegging. Partijen zullen daarbij een redelijke opzegtermijn in acht nemen.

9.3 De overeenkomst eindigt in de volgende gevallen zonder opzegging:
a. indien het NAC niet langer de eigenaar is van het Namenmonument;
b. In geval het NAC ophoudt te bestaan;
c. In geval van faillissement of surseance van betaling van het NAC.

9.4 Wijziging van de overeenkomst is alleen mogelijk nadat beide partijen hiermee schriftelijk akkoord zijn gegaan, onverminderd de mogelijkheid de overeenkomst te wijzigen op grond van dwingendrechtelijke wettelijke bepalingen.

10. SLOTBEPALINGEN

10.1 De rechten en verplichtingen voortvloeiend uit deze Overeenkomst kunnen niet worden overgedragen of bezwaard.

11. TOEPASSELIJK RECHT EN GESCHILLEN

11.1 Deze overeenkomst is onderworpen aan Nederlands recht.

11.2 Partijen zullen zich maximaal inspannen geschillen die ontstaan in verband met deze Overeenkomst in der minne op te lossen. Indien partijen hier desondanks niet in slagen zullen alle geschillen aanhangig worden gemaakt bij de bevoegde rechter van de rechtbank te Amsterdam.

12. BIJLAGEN

12.1 De volgende bijlagen maken deel uit van deze Overeenkomst:
1. Concept-akte vestiging opstalrecht;
2. Inrichtingstekening inclusief tekening Terrein;
3. Tekening Werkterrein;

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend te Amsterdam,

Gemeente Amsterdam

.....

Burgemeester

Datum

05-02-2019

Nederlands Auschwitz Comité

[redacted]

.....

[redacted]

Datum

28/02/19